

Pěstounská péče příbuzných a generační rozdíly v rodině

Denisa Jeřábková

Bakalářská práce
2022

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Denisa Jeřábková
Osobní číslo:	H19389
Studijní program:	B0111A190011 Sociální pedagogika
Forma studia:	Prezenční
Téma práce:	Pěstounská péče příbuzných a generační rozdíly v rodině

Zásady pro vypracování

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení terminologie a teoretických východisek z oblasti rodiny, náhradní rodinné péče a pěstounské péče.

Příprava metodiky empirické části, zpracování projektu výzkumu a stanovení výzkumného problému.

Realizace kvalitativního výzkumu formou rozhovoru.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

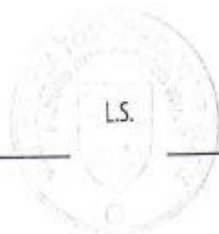
Seznam doporučené literatury:

- KOLUCHOVÁ, Jarmila a Zdeněk MATĚJČEK, 2002. ed. Osvojení a pěstounská péče. Praha: Portál. ISBN 80-7178-637-3.
KRAUS, Blahoslav, 2015. Životní styl současné české rodiny. Hradec Králové: Gaudeamus. ISBN 978-80-7435-544-8.
NOVOTNÁ, Věra, 2016. Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem. Olomouc: ANAG. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-022-5.
ŠVARČÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ, 2014. Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
TRNKOVÁ, Lucie, 2018. Náhradní péče o dítě. Praha: Wolters Kluwer. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-864-3.

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Eva Šalenová**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce: **19. ledna 2022**
Termín odevzdání bakalářské práce: **29. dubna 2022**

Mgr. Libor Marek, Ph.D.
děkan

doc. Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

Ve Zlíně dne 19. ledna 2022

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užit své dílo - bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval(a) samostatně a použitou literaturu jsem citoval(a). V případě publikace výsledků budu uveden(a) jako spoluautor.

Ve Zlíně 25.4.2012

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy;

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být těs nejméně pět pracovních dnů před

konáním obhajoby zveřejnění k uhlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, o páry nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezahrnuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije -li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě díla vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpirá-li autor takového díla udělit svolení bez vádného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li zjevné jinak, může autor školního díla své dílo udělit či poskytovat jinému licenci, není -li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Má bakalářská práce se zabývá pěstounskou péčí příbuzných a generačními rozdíly, které se v rodinách vyskytují. Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část vymezuje rodinou politiku, rodinu, typologii rodiny, funkci rodiny a právní rámec rodiny v České republice. V následující kapitole práce pojednává o výchově, výchovných stylech a výchovných metodách. V následující kapitole nalezneme náhradní rodinnou péči, osvojení, dlouhodobou pěstounskou péči, pěstounskou péči na přechodnou dobu, poručenství s osobní péčí. Čtvrtá kapitola pojednává o pěstounské péči příbuzenské, generačních rozdílech, přínosech a rizik příbuzenské pěstounské péče a dávkami pěstounské péče. Praktická část se zabývá analýzou výsledku pomocí kvalitativního výzkumu na základě polostrukturovaného rozhovoru s participanty, který byl proveden na orgánu sociálně-právní ochrany dětí na Městském úřadě v Jihomoravském kraji.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče, příbuzenská pěstounská péče, generační rozdíly, dávky pěstounské péče

ABSTRACT

My bachelor thesis deals with the foster care of relatives and generational differences that appear in families. The thesis is divided into theoretical and practical part. The theoretical part defines the family politics, the family, the typology of the family, the function of the family and legal framework of the family in Czech Republic. In the following chapter, the thesis deals with education, educational styles and educational methods. In the next chapter, the thesis deals with substitute family care, adoption, long-term foster care, temporary foster care and guardianship with personal care. The fourth chapter deals with kinship foster care, generational differences, benefits and risks of kinship foster care and foster care benefits. The practical part deals with the analysis of the result using qualitative research based on a semi-structured interview with the participants, which was carried out at the Authority for the Social and Legal Protection of Children at the Municipal Office in South-Moravian region.

Keywords: family care, kinship foster care, generational differences, foster care benefits

Chtěla bych se poděkovat své vedoucí bakalářské práce Mgr. Evě Šalenové, za odborné vedení, rady, ochotu a připomínky, kterou mi poskytovala při zpracování bakalářské práce. Dále bych se chtěla poděkovat participantům, kteří se zúčastnili mého výzkumu. A také bych ráda poděkovala své rodině, partnerovi a přátelům za podporu, kterou mi po celý čas mého studia věnovali.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 RODINNÁ POLITIKA A RODINA	13
1.1 TYPOLOGIE RODINY	14
1.2 FUNKCE RODINY	15
1.3 PRINCIPY RODINNÉ POLITIKY.....	16
1.4 CÍLE RODINNÉ POLITIKY	16
1.5 SYSTÉMY RODINNÉ POLITIKY	17
1.6 PRÁVNÍ RÁMEC RODINY V ČR.....	18
2 VÝCHOVA	19
2.1 VÝCHOVNÉ STYLY.....	20
2.2 VÝCHOVNÉ METODY	20
3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE	23
3.1 OSVOJENÍ	24
3.2 PĚSTOUNSKÁ PÉČE	25
3.3 PĚSTOUNSKÁ PÉČE NA PŘECHODNOU DOBU.....	26
3.4 PORUČENSTVÍ S OSOBNÍ PÉČÍ.....	26
4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE PŘÍBUZENSKÁ	28
4.1 PŘÍNOSY A RIZIKA PŘÍBUZENSKÉ PĚSTOUNSKÉ PÉČE	29
4.2 GENERAČNÍ ROZDÍLY	31
4.3 DÁVKY PĚSTOUNSKÉ PÉČE	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 DESIGN VÝZKUMU	35
5.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM A VÝZKUMNÉ CÍLE	35
5.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	36
5.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	36
5.4 VÝZKUMNÁ METODA A TECHNIKA	36
5.5 REALIZACE VÝZKUMU	37
6 ANALYTICKÁ ČÁST	38
7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU	48
7.1 DISKUZE.....	49
ZÁVĚR	51
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	53

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	56
SEZNAM OBRÁZKŮ	57
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ	58
SEZNAM PŘÍLOH.....	59

ÚVOD

V rodině může nastat situace, kdy rodiče nechtějí, nebo nemůžou nadále pečovat o své dítě a ve většině případů se stává, že o dítě pečuje někdo příbuzný z rodiny. V současné době dává soud přednost příbuzenským pěstounům. Jelikož se jedná o příbuzenskou pěstounskou péči, pěstouni nemusejí procházet žádnými přípravami, kterými by si v rámci pěstounské péče museli projít. Přípravy spočívají v získání dovedností a kompetencí, které jsou potřebné v péči o dítě.

Nejčastějším typem pěstounské péče v České republice podle MPSV bývá především příbuzenská pěstounská péče, kdy jsou pěstouny prarodičové. Je důležité si uvědomit, že mezi vnoučaty a prarodiči vznikají generační rozdíly. Může to být velký věkový rozdíl, který může přinášet mnoho obtíží mezi prarodičem a vnoučetem. Dále se může jednat o zájmy vnoučete nebo koníčky, kdy se prarodič není schopen kvůli fyzickým schopnostem, či finančním potížím adekvátně dítěti věnovat. V některých případech může dojít k nepochopení vnoučete ze strany prarodiče a dochází tak ke konfliktům. Vzhledem k fyzickým a psychickým schopnostem prarodičů dochází ke zhoršení jejich zdraví. V těchto případech je důležité zajistit zásady, které rodiče běžně po svých dětech požadují. Zajímat se o koníčky a zájmy, které jsou v moderním světě populární.

Hlavním cílem teoretické části je předat čtenáři celistvý pohled na problematiku příbuzenské pěstounské péče a generační rozdíly v rodinách. V první kapitole se zaměřujeme na rodinnou politiku, rodinu, typologii rodiny, funkci rodiny a právním rámcem rodiny v České republice. Druhá kapitola se zaměřuje na výchovu, výchovné styly a metody v rodině. Třetí kapitola pojednává o náhradní rodinné péči, kam bezprostředně spadá osvojení, pěstounská péče dlouhodobá, pěstounská péče na přechodnou dobu a poručenství s osobní péčí. Samotnou čtvrtou kapitolu věnujeme pěstounské péči příbuzenské, kam spadají přínosy a rizika příbuzenské pěstounské péče, generační rozdíly a dávky v pěstounské péči.

Hlavním cílem praktické části je analyzovat subjektivní pohled prarodičů, kteří mají osobní zkušenost s pěstounskou péčí, na generační rozdíly ve výchově vnoučat a svých dětí. Výzkumný soubor představují prarodičové, kteří mají ve své pěstounské péči vnouče svého biologického dítěte. V praktické části jsou stanovené výzkumné cíle a otázky. Ke zjištění výsledků použijeme kvalitativní výzkum metodou zakotvené teorie, pomocí polostrukturovaného rozhovoru.

Výsledky výzkumného šetření jsou uvedeny v poslední části praktické části.

Přínosem mé práce bude především zachycení osobních reflexí prarodičů, kteří vnímají generační rozdíly ve výchově z hlediska psychické, fyzické i finanční zátěže. Dokážeme více porozumět, s jakými výzvami se ohledně výchovy denně setkávají. Má bakalářská práce může také posloužit k přiblížení problematiky příbuzenské pěstounské péče sociálním pracovníkům, kteří se věnují náhradní rodinné péči.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 RODINNÁ POLITIKA A RODINA

Rodina je nejstarší institucí lidstva a je základní jednotkou každé společnosti. Je definována jako soužití rodičů a dětí, soubor společně bydlících a hospodařících partnerů, nebo alespoň jeden partner, který pečuje alespoň o jedno dítě. Rodina je místo, ve kterém dochází k formování osobnosti člověka, k tvorbě lidského kapitálu. Plní společenské, výchovné a sociální funkce. Jelikož je rodina jedna z nejstarších institucí je podporována téměř ve všech státech světa. Podpora je realizována formou politických opatření, která ochraňují rodinu a zejména v případě výchovy dětí. Rodinná politika je nedílnou součástí státní sociální politiky (Knausová, 2007, s. 59).

Rodina pro každého z nás může znamenat něco odlišného. Každý si ze své původní rodiny odnáší jiné zkušenosti a prožitky. Rodina tradičně tvořila rodiče a děti, popř. příbuzné, se kterými byli v kontaktu. Znaky současné rodiny se poněkud mění. Rodina se často dostává do izolovanosti, dochází k separaci od vnějšího okolí. Rodina se také hodně zmenšuje, přibývá tak více osamocených žen s dětmi v domácnostech, což se odvíjí i od toho, že Česká republika je jedna ze zemí s nejvyšším výskytem rozvodů. Dochází k dezintegraci, rodina se téměř vůbec neseťkává pohromadě za účelem sdělení svých zážitků. To s sebou přináší výrazné zatížení rodičů, kteří bývají časově zatíženi pracovními aktivitami. Což úzce souvisí také, že se v rodinách vyskytuje dvoukariérový model (Kraus, 2014, s. 84-85).

Rodina, která bývá tvořena rodičem a dětmi se nazývá rodina nukleární. Rodina, ve které jsou blízcí příbuzní jako teta, prarodiče nazýváme rodina rozšířená. V rodině, ve které se nachází jenom jeden rodič nazýváme rodinou neúplnou. Rodina doplněná je taková, ve které se nachází nový partner, nebo dítě z předešlého vztahu (Kraus, 2014, s. 80).

Rodina jako socializační činitel je často spojována s osobností dítěte. Proces socializace je celoživotním procesem, který působí jako socializační činitel na všechny zúčastněné osoby. Nejdůležitějším činitelem v oblasti vývoje je rodinné prostředí. Rodina se řadí mezi nejdůležitější sociální skupinu, ve které jedinec žije a mělo by tak docházet k uspokojování základních potřeb jedince. Socializace spočívá v postupné přeměně člověka a v postupném začleňování do života dané společnosti, učit se v dané společnosti žít a v průběhu tohoto procesu si člověk osvojuje specificky lidské formy chování, poznatky, jazyk a také kulturu dané společnosti. (Kraus, 2015, s. 48-49).

Rodina podle (Sobotkové, 2007) s. 14-25 spadá mezi několik disciplín, mezi které se řadí vývojová, sociální a klinická psychologie. Předmětem psychologie rodiny je především

rodina samotná. Rodinný systém se rozkládá v čase a prostoru. Existuje mnoho koncepcí životního cyklu rodiny, kdy se rodina vyvíjí v logických stádiích.

Kantor a Lehr (1975, cit. podle Sobotková, 2007, s. 25) popsali rodinné systémy, kde shrnuli základní charakteristiky rodinných systémů do čtyř tezí:

1. Rodinné systémy jsou organizačně složité. Rodiny vytvářejí spletité sítě vzájemně propojených vztahů. Skladebné složky rodinného systému nejsou fixní, neměnné ani chaotické. Vztahy mezi nimi jsou navzájem ovlivňující. Z toho vyplývá možnost přistupovat k rodině z různých hledisek i multiplicita a nesnadnost zkoumání.
2. Rodinné systémy jsou otevřené. Otevřenost podmiňuje životaschopnost systémů, schopnost reprodukce, kontinuity a schopnost změny.
3. Rodinné systémy jsou adaptabilní. Vyvíjejí se a mění na základě citlivých reakcí na podněty vnějšího i vnitřního původu. Nejedná se o mechanické reagování, ale o složité mechanismy zpětného vlivu.
4. Rodinné systémy jsou systémy průběžné informační výměny. U mechanických systému je základním principem tok energie, u složitějších systému je důležitá transmise informací.

1.1 Typologie rodiny

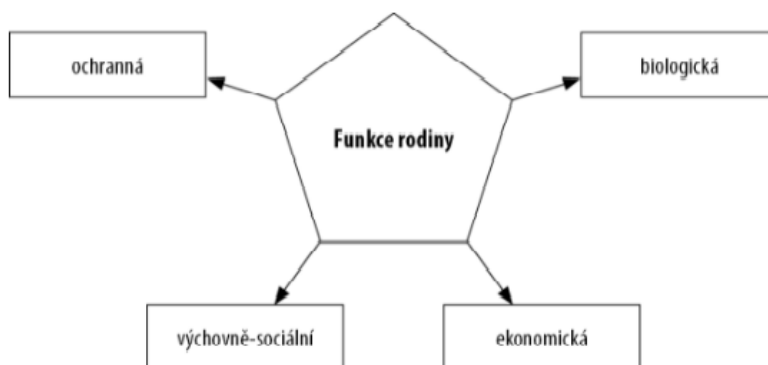
- a) Rodina funkční – Jedná se o rodinu, která naplňuje veškeré své funkce.
- b) Rodina problémová – Rodina, která nesplňuje některé své funkce, měla by však být schopna řešit si své problémy sama. Většinou se jedná o problémy, které jsou krátkodobého charakteru a nejsou příliš závažné.
- c) Rodina dysfunkční – Rodina, nesplňuje mnoho svých funkcí, celkový život není zásadně ohrožen. Je nutné do rodiny intervenovat formou sanace rodiny, dlouhodobě s ní pracovat, aby se funkce rodiny zlepšily.
- d) Rodina afunkční – Rodina, nesplňuje žádnou z funkcí rodiny a dochází tak k rozpadu rodiny (rozvod, odebrání dítěte z rodiny) (Kraus, 2014, s. 80).

1.2 Funkce rodiny

Nároky na plnění funkcí rodiny se v dnešní době stále prohlubují. Důsledkem je, že své funkce plní nedostatečně. Rodina se více stmelila dohromady, před veřejným světem. Především v sociálně znevýhodněném prostředí je rodina nenahraditelná instituce, ve které se děti opírají o rodinné zázemí (Kraus, 2014, s. 81).

- a) Biologicko-reprodukční funkce – Rodina má význam pro společnost jako celek, ale také pro jedince, kteří rodinu formují. Podstata této funkce se nijak nemění, ale podle dnešního trendu ve vyspělých zemích je často dítě považováno za překážku v pracovní kariéře. V poslední letech ve vyspělých zemích ubývá počet narozených dětí. Ženy se stávají matkami v pozdějším věku, než tomu bylo dříve. Partneři v dnešní době přemýšlí spíše o jednom dítěti. Někteří mladí lidé neplánují, že by se někdy stali rodiči.
- b) Sociálně-ekonomická funkce – Členové rodiny se zapojují do výrobních, ale i nevýrobních sfér v rámci určitého povolání. Rodina se současně stává spotřebitelem, na kterém je trh závislý. V dnešní době se setkáváme s nezaměstnaností, nebo se zvyšováním životních nákladů.
- c) Ochranné funkce – Rodina a její členy si zajišťuje životní potřeby např. zdravotní, biologické a hygienické. Od rodin se očekává spoluúčast na plnění těchto funkcí.
- d) Socializačně-výchovné funkce – Rodina je sociální skupinou, která vzdělává dítě, aby si osvojily základní návyky, přizpůsobily se životu a způsoby, jak se chovat ve společnosti. Úlohou v socializačního procesu v rodině je příprava dětí a mladistvých na vstup do praktického života. Rodina často klade odpovědnost za výchovu na školu a očekává od ní profesionální přístup a napravení chyb, kterých se ve svých výchovných přístupech dopouští. Za neoptimálnější styl výchovy považujeme demokratický, který je založen na vztahu a diskusi.
- e) Relaxační funkce – Rodina, by měla mít na paměti relaxaci, zábavu a rekreaci. Aktivity by se měly týkat celé rodiny, pro děti mají aktivity větší význam. Při plnění těchto funkcí se dokáže projevit do jaké míry tráví rodina pohromadě svůj volný čas a jaké aktivity realizují.
- f) Emocionální funkce – V rodině je emocionální funkce nenahraditelná. Žádná jiná instituce, nedokáže vytvořit potřebné bezpečí, jistotu, pocit lásky a citové zázemí.

Můžeme sledovat transformaci této funkce, kdy dochází ke snížení úrovně a kvality, hlavně z důsledku, kdy rodiny tyto funkce neplní částečně nebo vůbec. K důvodům může patřit rozvod, zaneprázdněnost, aj. Poté se zvyšuje nárůst dětí, které jsou citově deprivované, nebo týrané (Kraus, 2014, s. 81-83).

Obrázek 1 Schématické znázornění funkce rodiny (Duková, Duka a Kohoutová, 2013, s. 269).

1.3 Principy rodinné politiky

- Svoboda rodiny – Pro stát má smysl rodina, která funguje a plní své funkce, nespadá sem přebírání funkcí rodiny státem. Kompenzace nákladů, které jsou spojené s výkonem přirozených funkcí rodiny nemůže být založena na nerespektování rodin při realizaci jejich funkcí. Pomoc je rodinám aplikována v rámci sociálně demokratického modelu.
- Klíčový přístup – Jedná se o rozhodnutí, jakým způsobem bude nakládáno se státní podporou, která náleží rodině. Rodina má pravomoc rozhodnout o možnosti podpory služeb výhradně nepřímou cestou (Duková, Duka, Kohoutová, 2013, s. 275).

1.4 Cíle rodinné politiky

Hlavní cíl rodinné politiky na úrovni krajů a obcí je:

- Vytvořit příznivé podmínky pro vznik a fungování rodin prostřednictvím komplexním provázaným opatření, které spočívá v podpoře služeb pro rodinu, finanční podpoře, vzdělávacích aktivitách, společensko-kulturních akcí, dostupného bydlení a přizpůsobováním a budováním infrastruktury.

Specifické cíle rodinné politiky na úrovni krajů a obcí je:

- Podpořit schopnost rodin jednat autonomně při výkonu přirozených funkcí rodiny (socializační, výchovná, regenerační, sociálně-ekonomická a podpůrná)
- Zapojit všechny aktéry na místní úrovni a usilovat o jejich efektivní spolupráci.
- Zajistit dostatečnou informovanost všech občanů o různých aktivitách, opatření, které se týkají rodinné politiky a situaci rodin v regionu. Dostatečně všechna opatření a aktivity propagovat.
- Motivovat a povzbuzovat rodiny v jejich angažovanosti při realizaci a tvorbě rodinné politiky.
- Vytvořit podmínky k podpoře odlišných rodin v jejich různých vývojových fázích. Komplexní rodinná politika musí zohledňovat specifika rodin, včetně těch, které mají problémy a nejsou schopni se s problémy vypořádat samy. Důležité je nabídnout jim podpůrná opatření, která umožní vhodné řešení jejich situace a měli bychom reagovat na jejich potřeby (MPSV, ©2008).

1.5 Systémy rodinné politiky

- Liberální systém, který se zakládá na předpokladu odpovědnosti občana za jeho rozhodnutí, garantuje státní podporu pouze rodinám s nejnižšími příjmy, které se nacházejí v pásmu chudoby. (Anglie).
- Sociálně tržní (sociálně demokratický) systém, vychází z předpokladu, že sociální potřeby rodin mají být uspokojeny na základě pracovních výkonů a zásluh. Státní podpora je poskytována na základě testování příjmů rodiny a uznané minimální úrovně jednotlivých potřeb rodiny, které nemusí být vždy totožné s hranicí životního minima. (Skandinávie).
- Univerzalistický (konzervativní) systém, zahrnuje státní podporu pro většinu, nebo všechny rodiny, nezávisle na tom, zda podporu potřebují, či nikoliv. Je založen na redistribuci s hlavní úlohou státu a zároveň potlačení až naprosté omezení nestátních subjektů. (Česká republika, Polsko, Slovensko, aj.)
- Kombinovaný systém, který poskytuje vysokou finanční podporu rodinám, je zde vysoká podpora služeb pro občany (Francie, Lucembursko). (Krebs, 2010, s. 352).

1.6 Právní rámec rodiny v ČR

Právní ukotvení rodiny nalezneme v **občanském zákoníku č. 89/2012 Sb., ve znění pozdějších předpisů**, který je platný a účinný od roku 2014. V OZ se nachází tři hlavy, které pojednávají o rodinném právu od § 655-975 §. Zakotveno je zde manželství, příbuzenství, švagrovství, poručenství a jiné formy péče o dítě. (Zákony pro lidi, ©2012).

Dalším zákonem, který je důležitý z hlediska ochrany práv dítěte, na jeho výchovu, příznivý vývoj, vč. ochrany jeho jmění je **zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí**. Zákon chrání děti, které mají trvalý pobyt na území ČR, nebo pobývají na tomto území podle zvláštních právních předpisů, které upravují pobyt cizinců na území ČR. Tento zákon dále upravuje postup při zprostředkování osvojení a pěstounské péče, např. vyhledávají děti, které jsou vhodné ke svěření do pěstounské péče, nebo nalezení vhodných osvojitelů či pěstounů pro děti. (Tomeš, 2011, s. 213).

OSPOD se zaměřuje především na děti:

- Které opakovaně utíká od rodičů, nebo jiných osob, které jsou za dítě a jeho výchovu zodpovědné.
- Jejichž rodiče zemřeli, neplní si povinnosti, nebo zneužívají práva, které plynou z rodičovské odpovědnosti.
- Které vedou nemravný život, kdy zanedbávají školní docházku, požívají návykové látky, nebo alkohol, spáchaly trestný čin, či jinak ohrožuje občanské soužití.
- Na kterých byl spáchán trestný čin ohrožující zdraví, život, lidskou důstojnost, mravní vývoj, nebo je podezření ze spáchání takového činu. (Tomeš, 2011, s. 213-214).

Další zákony, které jsou důležité:

- Zákon č. 109/2002. Sb., zákon o ústavní a ochranné výchově. (Zákony pro lidi, ©2002).
- Zákon č. 108/2006. Sb., o sociálních službách. (Zákony pro lidi, ©2006).

2 VÝCHOVA

„Výchova je proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Je závislá na míře interiorizace výchovných vlivů vychovávaným jedincem.“ (Průcha a kol., 1995, s.25).

„Výchovu chápeme jako cílevědomý a záměrný proces, který umožňuje změnu a rozvoj jedince v souladu s jeho potřebami, individuálními dispozicemi a sociálními vztahy.“ (Čábalová, 2011, s. 28).

„Výchova je cílevědomým a záměrným vytvářením a ovlivňováním podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s individuálními dispozicemi a stimulačními jeho vlastní snahu stát se autentickou, vnitřně integrovanou a socializovanou osobností.“ (Pelikán, 1995, s. 36).

Ve výchově jsou dána určitá specifika interakce ve výchovném procesu. Je důležité hledat vztahy mezi sociální skupinou, jedincem, včetně uvědomení si člověka jako subjektu výchovy. Ve výchově jde především o to, aby se člověk pokusil vytvořit takové podmínky, ve kterých se stane subjektem vlastního rozvoje a sebevýchovy. (Čábalová, 2011, s. 41-42).

Základní fáze výchovného procesu:

1. Fáze situační – Působení podmínek určité situace na dítě během života, analýza na základě poznání a zkušeností.
2. Fáze fixační – Ustálení reakcí osobnosti na modelově blízké situace (rozdílné chování, jiné reakce v rodině, v sociální skupině apod.).
3. Fáze generalizační – Vytvoření zobecněných myšlenkových modelů situací v psychice jedince.
4. Fáze osobnostně integrační – Spojení dosavadního vývoje jedince v celistvou jedinečnou osobnost, k dosažení této fáze dojde člověk důsledkem spontánního rozvoje osobnosti člověka. (Pelikán 1995, s. 74-76).

2.1 Výchovné styly

- 1) Autoritativní (autokratický) styl, je charakterizován plně podřízeným vychovávaného dítěte normám a požadavkům vychovatele. Pravda a její pochybnost ze strany vychovatele, je v tomto případě velmi potlačována nebo trestána.
- 2) Liberální styl, ve kterém převažuje aktivita vychovávaného, vychovatel a jeho role ve výchově je potlačena. Cíl zde většinou chybí, nebo bývá podceňován a dítě je středem veškerého dění.
- 3) Demokratický styl, je modelem, ve kterém jsou vzájemně respektovány potřeby a individuální zvláštnosti mezi vychovatelem a vychovávaným. Ve výchově navzájem spolupracují a dochází zde k nalézání vlastní identity a vztahů k druhým. Je důležité mít vztah k hodnotám a autoritám subjektům výchovy. (Čábalová, 2011, s. 53-54.)

	Autokratická výchova	Demokratická výchova	Liberální výchova
Druh normy a pravidla	příkazy, zákazy, povinnosti	smysluplné normy a pravidla (dle potřeb, respektování pravidel soužití)	nejasná pravidla
Tvůrce normy a pravidla	ten, kdo má moc	podílí se všichni členové společnosti	není jasné, kdo je určuje, vznikají nahodile
Přijemce normy a pravidla	pro ty, co nemají moc	platí pro všechny	nejsou závazná

Obrázek 2 Schématické znázornění výchovných stylů (Čábalová, 2011, s. 54).

2.2 Výchovné metody

Výchovnými metodami se rozumí způsoby a postupy, které vedou k určitému cíli ve výchově. Je nutno volit správné metody v závislosti na věku a individuálním zvláštnostem a schopnostem jedince. Metody regulují chování a jednání dítěte. Není dán žádný specifický návod, jak danou metodu využívat. Z toho důvodu vznikla řada výchovných metod, které lze využívat pro konkrétní oblasti výchovy a pomáhají tak vychovateli dojit k určitému cíli výchovy. (Matějček, 2007, s. 14-15).

Metody, které se využívají při výchově:

- Vysvětlování a přesvědčování je nesmírně důležité především, aby děti pochopily důležitost určitého požadavku, jeho význam a důsledek nerespektování. Dítě musí být o správnosti svého chování samo přesvědčené.

- Rada je nedílnou součástí každodenního života. Poradit je téměř vždy, např. při hře, nebo hygieně důležitým, ale zároveň laskavým tonem. V opačném případě se jedná o rozkaz, který nemusí být vždy akceptován.
- Prosba je forma pedagogického působení, při kterém má dítě možnost volby a dodává mu tak pocit vlastní důležitosti. Proto je vždy lépe přijímána než rozkaz, hlavně především u dětí dospívajícího věku.
- Rozkaz používá se tehdy, jestliže jsou jiné mírnější formy neúčinné, nebo kdy si dítě nemůže samo vybírat, např. z důvodu jeho bezpečí. Avšak rozkazy by neměly ve výchově příliš převažovat, protože to často vede k opačné reakci. Jakýkoliv rozkaz by měl být jasný, stručný, konkrétní, neodkladný a rázný bez jakéhokoliv citového vzrušení a hněvu.
- Povzbuzení má za účel dodat sebedůvěru. Děti povzbuzujeme k činnostem a motivujeme je. Malé dítě nemá dostatek volných vlastností, tím pádem povzbuzujeme častěji.
- Příklad je nesmírně důležitý. Má se užívat příkladů dospělých, nebo jiných dětí, vždy po uvážení. Může se dávat za příklad i literární postavy, jak kladné, tak i záporné.
- Cvičení, jehož cílem je umožnit uplatnit požadavky v praxi, procvičit vhodnou formu hry, aby se u dítěte vytvořil požadovaný návyk.
- Odměna je prostředek, kterým posilujeme žádoucí chování. (Kraus, 2008, s. 173)

„Odměna je takové působení (rodičů, učitelů, vychovatelů, ale také sociální skupiny) spojené s určitým chováním či jednáním vychovávaného, které:

1. Vyjadřuje kladné společenské hodnocení tohoto chování, nebo jednání
2. Přináší vychovávanému uspokojení některých jeho potřeb (např. radost).“ (Čáp a Mareš, 2001, s. 253).

Druhy odměn:

- a. Slovní odměna, vyjadřuje souhlas, uznání a pochvalu, která vede k radosti, spokojení, zvyšuje sebevědomí a motivuje děti, které bývají nerozhodné, nebo zakřiknuté.
- b. Sociální odměna, vyjadřuje pohlazení, políbení, souhlasný úsměv, především u malých dětí, které pro nás mohou vykonat nějakou drobnou službu.

- c. Věcná odměna, která se používá velice střídavě, aby si dítě nenabylo charakteru placené služby. (Čáp a Mareš, 2007, s. 253-254).

Trest je působení rodičů, nebo vychovatelů, které bývá spojováno s určitým chováním, nebo jednáním které:

1. Vyjadřuje negativní společenské jednání toho, jak se chová
2. Přináší vychovávanému omezení některých jeho potřeb, nebo frustraci. (Čáp a Mareš, 2001, s. 253).

Mezi tresty může patřit:

- Fyzický trest
- Psychické trestání (záporný emoční vztah)
- Potrestání zákazem oblíbené činnosti (jít ven za kamarády, účastnit se kroužkových činností apod..) (Čáp a Mareš, 2001, s. 253).

Trest je přijatelný pokud, dítě z chování dospělého a z jeho emočních projevů chápe: Odsouzení se týká pouze konkrétního chování, či jednání, nikoliv osoby samotné. Nedochází ke ztrátě lásky, důvěry, sympatie, pomoci dospělého vztahu k dítěti. Dospělý nepovažuje dítě za špatné, nebo nenapravitelné. (Čáp a Mareš, 2001, s. 257).

„Cílem je dosáhnout toho, aby dítě přerušilo své nesprávné chování, ještě v okamžiku záměru, ne aby rodiče přerušovali nesprávné chování v okamžiku chování.“ (Purvis, Cross, Sunshine, 2013, s. 117).

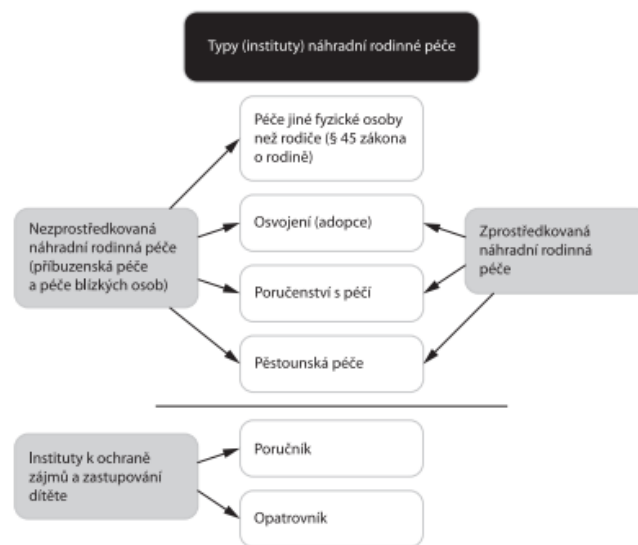
Na vnímání a přijímání odměn a trestů má vliv:

- Vztah mezi odměňovaným/trestaným
- Frekvence odměn a trestů
- Přítomnost druhých osob
- Sociální interakce a komunikace
- Sociální role a pozice, které jedinec zaujímá
- Forma odměn a trestů (Vacínová, Langová, a kol., 2007, s. 67).

Výchovné styly a metody každý z prarodičů praktikuje odlišně. Žádná výchovná metoda nebo styl, nepoukazuje na to, zda je správná, či špatná. Je ovšem velmi důležité, aby děti rozeznaly nesprávné a správné chování, které se odvíjí od odměn a trestů v každé rodině.

3 NÁHRADNÍ RODINNÁ PÉČE

System NRP se v současné době ojediněle setkává s případy osiřelých dětí, kterým oba rodiče, nebo jeden z nich zemřel. Ve většině se setkáváme s životními osudy tzv. sociálně osiřelých dětí, které mají matku, nebo otce, ale nechťejí, nebo se nemohou o děti starat. Ve všech těchto situacích jsou děti přednostně svěřovány do péče širší rodiny, nebo do péče osob, které dítě zná. Druhou volbou je hledání osob, které dítě nezná a které jsou schopny a ochotny dítě přijmout do své rodiny. Účelem NRP je poskytnout dětem přechodnou či dlouhodobou péči, která je nejvíce podobná rodinné péči. Umožňuje dětem možnost vyrůstat, v co nejpřirozenějším rodinném prostředí. Podporuje v maximální možné míře zachování vazeb mezi dítětem a biologickou rodinou, pokud je to možné. NRP je poskytována na základě zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a to formou osvojení, pěstounství či poručenství s osobní péčí a pěstounskou péčí na přechodnou dobu. (Dobrý pěstoun et al., 2018, s. 19-20).

Obrázek 3 Schématické znázornění typů institutů NRP (Bubleová a kol., 2011, s. 39).

Náhradní péče o dítě v sobě zahrnuje několik zákonných institutů, které se vzájemně od sebe odlišují více, či méně. Jedna z věcí, která je ovšem stejná, je právní skutečnost svého vzniku, kterou je vždy rozhodnutí soudu. Odborná nauka rozlišuje dva typy náhradní péče:

- náhradní péči rodinného typu, kam spadá osvojení, pěstounství, poručenství, svěřenectví
- ústavní výchovu, která je zajišťována v různorodých ústavních zařízeních (Trnková, 2018, s. 12).

3.1 Osvojení

Osvojení zejména u laické veřejnosti je více používaný termín adopce. Osvojení je v ČR nejčastěji realizovaná a nejvyšší forma NRP. Velká výhoda osvojení spočívá v tom, že osvojitelé, když se rozhodnou převzít dítě z NRP, mají stejná práva i povinnost, jako mají biologičtí rodiče ke svým dětem. Pokud dojde k osvojení dítěte rodičovská zodpovědnost ve vztahu k biologickým rodičům zanikají a přechází v plném rozsahu na osvojitele. (Gabriel a Novák, 2008, s. 42).

Osvojení je jedna z forem NRP, která má za cíl založit co nejpřirozenější vztah mezi osvojitelem a osvojencem, jako je mezi rodiči a dětmi. Usiluje především o tom, aby se vytvořil opravdový, stabilní a harmonický domov pro osvojené dítě. (Dobry pěstoun et al., 2018, s. 20).

Osvojiteli se mohou stát fyzické osoby, které jsou zletilé a zaručují, že osvojení bude ku prospěchu dítěte i společnosti. Musí mít způsobilost k právním úkonům. Mezi osvojitelem a osvojencem by měl být přiměřený věkový rozdíl. Podle soudní praxe nelze osvojení v pokolení přímém a osvojení sourozencem. Osvojitelem může být i samostatná osoba. Společné dítě si mohou někoho osvojit pouze manželé, pokud však by si chtěl osvojit dítě jen jeden z manželů, musí mít souhlas druhého manžela. Osvojované dítě může být pouze to nezletilé a lze to jen za předpokladu souhlasu rodičů, či jiného zákonného zástupce dítěte. (Bubleová a kol., 2011, s. 45-46).

Existují dva typy osvojení:

- a) Zrušitelné, tedy lze zrušit osvojení dítěte bez ohledu na věk, tj. ihned po uplynutí tříměsíční předadopční péče, v příp. novorozenců již ve třech měsících. Osvojení lze zrušit, ale pouze ze závažných důvodů. Návrh na zrušení osvojení může podat pouze osvojitel nebo zletilý osvojenec. Jakmile se osvojení anulují vzniká zodpovědnost mezi osvojencem a jeho původní rodinou. Osvojenec nabývá opět svého dřívějšího příjmení.
- b) Nezrušitelné, lze osvojit dítě jen starší jednoho roku. Osvojení nelze zrušit, pokud osvojitelé nechtějí o nezrušitelně osvojené dítě osobně pečovat, nebo nemohou. Pokud dítě nezrušitelně osvojí osamělá osoba, je z matriky i z rodného listu vypuštěn zápis o druhém rodiči dítěte a používá se termín „neuveden“. Nezrušitelně lze po roce věku osvojit i dítě, které bylo předtím osvojeno zrušitelně, až do dovršení jeho

plnoletosti. V praxi nejčastěji bývají novorozenci osvojování zrušitelně a po dosažení jednoho roku věku nezrušitelně.

U obou typů osvojení rozhoduje soud na návrh osvojitele, u osob dítěti neznámých probíhá nejprve proces tzv. zprostředkování osvojení. (Bubleová a kol., 2011, s. 47).

Vztah k dítěti (kdo se může nebo nemůže stát pečující osobou určitého typu)	Podle ustálené soudní praxe se osvojitelem nemůže stát prarodič nebo sourozenec dítěte a mezi osvojitelem a osvojencem musí být přiměřený věkový rozdíl
Práva a povinnosti pečující (zastupující) osoby	Plná rodičovská zodpovědnost
Výhody pro dítě	Dítě získává novou rodinu se vším všudy, dostává se na úroveň biologických dětí svých osvojitelů, osvojitelé mají vyživovací povinnost k němu, ono k nim, dědí po sobě navzájem
Příjem pro pečující osobu	Peněžitá pomoc v mateřství u přijatého dítěte do 7 let věku (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na PPM Rodičovský příspěvek max. do 4 let věku, u dětí zdravotně znevýhodněných do 7 let věku
Dávky pro děti	Běžné dávky pro rodiny s dětmi ze soc. systémů
Práva a povinnosti původní rodiny	Příbuzenské vztahy k původní rodině zanikají

Obrázek 4 Osvojení (Bubleová a kol., 2011, s. 45).

3.2 Pěstounská péče

Pěstounská péče je podle OZ forma náhradní rodinné péče, při které pěstoun o dítě osobně pečuje a je zodpovědný za jeho výchovu. Z právního hlediska nevzniká mezi pěstounem a dítětem takový poměr, jaký je mezi rodiči a dítětem, jak je tomu v případě osvojení. Rodiče mají nadále vůči svému dítěti práva a povinnosti, které vyplývají z rodičovské odpovědnosti. V rámci občanského zákoníku jsou nově upravena základní východiska PP. Děti, které jsou v pěstounské péči ve většině případů znají své rodiče a tím pádem se předpokládá styk mezi dítětem a rodičem. Děti, které jsou svěřeny do pěstounské péče by mělo být spíše vnímáno jako dočasná péče. Soud může PP vymežit na dobu určitou (např. po dobu pobytu rodiče ve vězení), ale i neurčitou. Pěstoun má povinnost rozvíjet, prohlubovat a udržovat vztah dítěte s jeho rodiči, nebo dalšími příbuznými osobami. V komunikaci se zákonnými zástupci dítěte pomáhají pěstounům sociální pracovníci OSPODU městského úřadu a hlavně pracovníci, kteří doprovázejí organizace pěstounů. (Dobrý pěstoun, 2018, s. 21-22).

Pěstounskou péči lze rozdělit podle procesu výběru a přípravy pěstounů na:

- Zprostředkovanou náhradní rodinnou péči, kdy žadatele nemají k dítěti žádný příbuzenský vztah. Žadatelé musí podat žádost a projít náročným procesem, ve kterém se posuzuje jejich zdravotní stav, sociální zázemí, výchovné schopnosti, psychickou připravenost a procesem odborné přípravy v rozsahu 48 hodin. V případě PPPD, která trvá maximálně rok, je příprava v rozsahu 72.
- Příbuzenskou pěstounskou péči, kdy děti nemohou vyrůstat se svými rodiči a jsou svěřeny příbuzným, nebo blízkým osobám. Při PPP se zachovávají důležité rodinné vazby. „Příbuzní pěstouni“ nemusejí procházet žádnými přípravami, sociální pracovníci se vyjadřují před soudem k vhodnosti svěřením dětí do daného rodinného zázemí. (Dobrý pěstoun, 2018, s. 31).

3.3 Pěstounská péče na přechodnou dobu

Cílem PPPD je poskytnout okamžitou pomoc v náhradním rodinném prostředí do té doby, než se dokáže nalézt vhodné trvalé řešení. PPPD dává možnost vyhnout se ústavnímu zařízení. Pěstouni na přechodnou dobu musejí projít důkladnými přípravami a nalézají podporu v doprovázejících organizacích. Účelem PPD je poskytnout rodičům čas, aby si mohli vyřešit své problémy, aby byli znovu schopni převzít dítě do své péče, nebo aby se pro dítě našla vhodná jiná stabilní rodina. PPPD může trvat nejdéle jeden rok. Svěřením dítěte do PPPD může nařídit soud předběžným opatřením na návrh OSPODU. (Bubleová a kol., 2018, s. 9-10).

3.4 Poručenství s osobní péčí

V případě, kdy rodiče dítěti zemřeli, byli zbaveni rodičovské odpovědnosti a dítěti byl soudem stanoven poručník. Poručník má vůči dítěti všechna práva a povinnosti jako rodič, ale nemá k dítěti vyživovací povinnost. Poručník odpovídá za řádné plnění svých funkcí a podléhá stálému dozoru soudu. Jakékoliv rozhodnutí, které poručník učiní musí být schváleno soudem. OZ dále upřesňuje osobu, která je ustanovena za poručníka. Přednost se dává fyzické osobě, kterou doporučili rodiče, pokud to není v rozporu se zájmem dítěte. Výběr vhodné osoby se může provést z evidence žadatelů o osvojení nebo pěstounskou péči, při kterém poručníci nezletilého dítěte mohou být ustanoveni i manželé. Osobní péče o dítě není nutná součástí institutu poručenství. Pokud poručník péči o dítě vykonává osobně, jsou

mu vypláceny dávky za pěstouna a má nárok na stejné hmotné zabezpečení, jak je tomu v případě pěstounské péči. (Dobry pěstoun, 2018, s. 24-25).

Vztah k dítěti (kdo se může stát pečující osobou určitého typu)	Příbuzný nebo dítěti známá osoba či osoba zařazená v evidenci žadatelů o zprostředkování náhradní rodinné péče.
Práva a povinnosti pečující (zastupující) osoby	Pečuje o dítě, vychovává a zastupuje dítě a spravuje majetek dítěte. Podléhá doзору soudu. K některým rozhodnutím je třeba souhlas soudu.
Výhody pro dítě	Dítě není v ústavu a má možnost vyrůstat v rodinném prostředí.
Příjem pro pečující osobu	Odměna pěstouna (tzv. individuální odměna pěstouna, odměna pěstouna ve zvláštních případech).
	Peněžité pomoci v mateřství u přijatého dítěte do 7 let věku (po dobu 22 týdnů), pokud jsou splněny běžné podmínky nároku na peněžité pomoci v mateřství. Rodičovský příspěvek max. do 4 let věku, u dětí zdravotně znevýhodněných do 7 let věku.

Obrázek 5 Základní informace o poručenství s osobní péčí (Dobry pěstoun, 2018, s. 25).

4 PĚSTOUNSKÁ PÉČE PŘÍBUZENSKÁ

Pěstounská péče příbuzných je jedna z nejčastějších forem náhradní rodinné péče. Příbuzenská pěstounská péče podle statistik MPSV v roce 2017 vykonávalo 12 351 osob pěstounskou péči, která tvořila více než 68 %. Pěstouni, kteří mají nějaký příbuzenský vztah ke svěřenému dítěti tvoří téměř dvě třetiny. V případě příbuzenské pěstounské péči oficiální statistiky MPSV uvádí, že tři čtvrtiny příbuzenských pěstounů jsou právě prarodičové dítěte. (Dítě a Rodina, 2019, s. 7-8).

U příbuzenské pěstounské péče jsou to převážně pěstouni, kteří jsou starší 50 let, což odráží skutečnost, že většina příbuzenských pěstounů jsou prarodiče dítěte. Jedná se o pěstouny, kteří jsou o dvě generace starší než děti, které mají svěřené ve své péči. Tato skutečnost s sebou v praxi nese spoustu specifických problémů: velký věkový rozdíl mezi svěřeným dítětem a prarodičem, kteří mají své specifické potřeby a nejsou často schopni dítě podpořit v případě různých problémů, nebo nejsou schopni adekvátně reagovat na potřeby dospívajících dětí. (Dítě a Rodina, 2019, s. 10).

Prarodičové, jakožto příbuzní nemusejí absolvovat odborné posouzení a přípravy na pěstounskou péči. Může se ovšem objevit riziko, ve kterém může dojít k podcenění celého procesu, kde už se nacházejí vzájemné vztahy. Z toho důvodu je potřeba věnovat velkou pozornost na umístění a adaptaci dítěte v rodině. (Pazlarová, 2016, s.142).

(Pazlarová, 2016, s. 142) uvádí, že pro dítě bývá umístění do cizího prostředí velmi stresově náročný proces, při kterém se může utvořit mnoho problémů, je tedy důležité, aby celý proces začlenění proběhl, co nejpříznivěji. Z tohoto hlediska bývá příbuzenská pěstounská péče nenahraditelná, jelikož je dítě umístěno, co v nejpřirozenějším prostředí, které je mu známé. Citové vazby ve většině případů už jsou navázány a během pěstounství se stále prohlubují. Jestliže se kolem prarodičů nachází další příbuzné děti, je zde velká šance, že si dítě formovat širší vazby v rodině.

Více než jednu třetinu příbuzných pěstounů pečuje o dítě týrané, zneužívané a zanedbávané. Celkem 41 % příbuzných pěstounů žije bez partnera. (MPSV, ©2017).

Prarodičové znají své vnoučata většinou od narození a mají k dětem vytvořený kladný vztah. Mají za sebou životní a rodičovské zkušenosti. Jelikož jsou většinou už v důchodu mají na děti více času a mohou dítěti věnovat pozornost v podobě koníčků, či pomáhat se školou. „Vztah prarodičů a vnukuje charakteristický značnou citovou vřelostí a potřebou stárnoucích lidí vnuky chránit a pečovat o ně, ale jeho finální podoba je ovlivňována a ovládána

rodičovskou generací, není závislý jen na rozhodnutí a vůli prarodičů nebo na potřebách vnuků.“ (Vágnerová, 2007, s. 283).

Nejčastější příčiny, proč se dítě ocitá v péči příbuzných:

- Náhlé úmrtí (nemoc, nehoda rodiče/ů)
- Úmrtí jednoho z partnerů, kdy se druhý partner nezvládá o dítě/děti starat
- Nezralost matky, která péči o dítě nezvládá
- Odebrání dítěte, která žije sociálně patologickým způsobem života
- Psychiatrická diagnóza rodiče/ů
- Rodič/e jsou ve výkonu trestu
- Rodiče, kteří jsou závislí na drogách, či alkoholismu (Dítě ve výchově příbuzných, 2010, s. 6, cit. podle Hanušová, Jeníčková, Uhlířová, 2009).

Koluchová uvádí hodnotící zásady, na základě, kterých lze hodnotit pěstounskou rodinu:

- Tolerance k poruchám a problémům ve vývoji přijatého dítěte
- Hloubka a stálost citových vztahů mezi pěstouny a dětmi
- Společná životní perspektiva (Koluchová, 2002, s. 89).

4.1 Přínosy a rizika příbuzenské pěstounské péče

Mezi **přínosy** příbuzenské pěstounské péče spadá:

- Dlouhodobě navázaný vztah mezi dítětem a příbuzným – Dítě, které je umístěno do PPP zná příbuzného, mají společné zážitky, často mezi nimi existuje citové pouto. Dítě na základě zkušeností s příbuzným, dokáže rozeznat jeho reakce. Ve většině případů prarodičové představují „záchranu“ v podobě výchovy z hlediska péče o dítě od jeho útlého věku, kdy dítě zachraňovali od nepříznivých situací doma. Dítě cítí úlevu, že může s příbuzným žít.
- Znalost a stálost prostředí – Jelikož dítě zná osobu, která o něj pečuje, nemusí pečující věnovat zvláštní energii na aklimatizaci a poznávání nového okolí, nové vztahy a má větší prostor pro přijetí změny. Jedná se o prakticky drobné věci, které mohou hrát důležitou roli.

- Rodinná identita – V PPP dítě zná historii své rodiny, má k dispozici fotografie. Je stále součástí své původní rodiny a je tak zachována jeho stávající identita. Dítě ví, kam náleží a zná všechny informace o své rodině, nemusí tak pátrat po své rodině, jako děti, které jsou umístěni k cizím osobám.
- Stálost širších vztahů – Pokud je dítě umístěno k příbuzným ve stejném regionu, zná své nejbližší, přátele apod. Někdy dítě nemusí ani měnit školu a tím pádem má stejné spolužáky, učitele), což pomáhá ke snižování stresujících změn.
- Zachování vztahu s vlastním rodičem – Tato výhoda se nemusí vyskytovat vždy, záleží na individuální situaci v každé rodině. Avšak v mnoha rodinách, dítě zůstává v pravidelném, či častém kontaktu s biologickými rodiči. Je zde šance, že se vazby mezi rodiči a dítětem mohou posilovat, což může vést rodiče k tomu, aby si život dali do pořádku a mohli tak přijmout děti zpět do své péče. (Nadační fond J&T, 2014, s. 13-14).

Mezi **rizika** příbuzenské pěstounské péče spadá:

- Opakování nevhodné péče – Většinou se jedná o častý problém, dítě je umístěno k prarodičům, kteří nemusí procházet odborným posuzováním jejich schopností a podmínek pro péči, nemusí procházet odbornou přípravou. Děti jsou umístěny k prarodičům, kteří sami nemuseli zvládnout výchovu svých biologických dětí. Posléze může nastat problém v nevhodném způsobu chování, ve kterém se můžou opakovat ty samé chyby. Vyskytují se případy, kdy prarodičům mohli být odebrány v minulosti jejich vlastní děti z péče pro zanedbávání, či jiný sociálně patologický jev. Časté nefungující vztahy v minulosti, mají, co dočinění s výchovnými metodami, které vedli k selhání rodičovství. Pozitivním faktem je to, kdy si pečující osoby uvědomí tyto rizika a aktivně s ním pracují, dokážou si nechat pomoci a v některých případech usilují o změnu svých výchovných stylů.
- Nedostatečné výchovné schopnosti – Jedná se o opakování nevhodné péče, které jsme zmiňovali viz. výše. Příbuzný, který pečuje o dítě nepochází z dostatečně sugestivního prostředí, selhával u svých vlastních dětí. Představuje se nám tzv. „řetěz“, který se opakuje dál, protože je nevhodný a může vnoučata ohrozit.
- Nedostatek síly a zdraví – Prarodičové, jelikož jsou ve vyšším věku mohou mít zdravotní indispozice. Tyto faktory ovlivňují výchovu dítěte a připomínají nejistotu

péče o dítě do budoucnosti. Někteří prarodičové mají zájem se o svá vnoučata starat, ale nemoc a doprovodné obtíže jim to nedovolují.

- Příbuzný v krizi – Jedná se např. o rodinnou tragédii, vážně onemocnění, domácí násilí, uvěznění, závažný úraz rodiče, jejímž důsledkem je umístění dětí mimo péči svých rodičů. Příbuzní se sami ocitají v krizi a nemohou pomoci dětem. Příbuzný se musí s takovou situací vyrovnat, cítí pocit viny a vlastního selhání. Je důležité zmínit, že se může jednat pouze o přechodnou situaci a příbuzný se přesto dokáže o děti postarat.
- Narušené vztahy v širší rodině – Většinou se objevuje ve dvou formách. První z nich je dlouhodobý neutěšený stav mezilidských vztahů uvnitř rodiny, druhou možností je umístění dítěte k příbuznému jako spouštěč konfliktů mezi příbuznými, či blízkými osobami. Existují případy ve kterých, probíhalo domácí násilí, odmítání vzájemné stýkání atd. V případě druhé možnosti je umístění dítěte k příbuznému považováno jako důvod rozvratu. Prarodičům, může být vytknuto, že se chtějí postarat o své vnouče, popř. pomoci svému biologickému dítěti a že upřednostňují jen jedno dítě.
- Utajování závažných informací v průběhu příbuzenské péče – Děti si s sebou nesou různé obtíže, traumata z předešlého soužití. Ovšem tyto problémy hned nezmizí, naopak právě v období, kdy se dítě necítí už ohrožené, si organismus dítěte dovolí projevit trauma, které zažilo. Problém může nastat tehdy, kdy příbuzný má strach, že budou odsuzování za chyby ve výchově a dítě jim bude odebráno. Problémy, které skrývají dětem nijak nepomáhají, ba naopak jim škodí. (Nadační fond J&T, 2014, s. 14-18).

4.2 Generační rozdíly

Velký věkový rozdíl mezi prarodiči a dítětem přináší mnoho obtíží, většinou se prarodiče nedokážou adekvátně věnovat zájmům a koníčkům dítěte, zvláště v případech, kdy mají v péči více dětí než jedno. Problémy se mohou objevovat po finanční stránce, fyzické, ale také psychické. Generační rozdíly se mohou více prohlubovat a vzrůstat. Prarodič se namáhá, aby dítěti vyhověl a dochází tak ke zhoršení fyzických schopností a zhoršení zdravotního stavu. Velkou roli může hrát i dnešní moderní svět, ve kterém děti chtějí, co

nejvíce zapadnout a stydí se za svého prarodiče, např. (staré oblečení). Důležité je, aby názory prarodičů nebyly příliš zastaralé, ale aby zajistili zásady jako, časný příchod z venku, jaké domácí úkoly dítě má apod. Pokud chce prarodič víc zapadnout, může si zahrát s dítětem hru na počítači, nebo zajímat se o současnou modu dnešních mladých lidí, popř. pokud zdraví neumožňuje podílet se na těchto činnostech, může dítě poslat na sportovní tábor. (Dítě ve výchově příbuzných, 2010, s. 32).

Podle (Jiráskové a kol., 2005, s. 26) většina mezigeneračních sporů pramení z předpojatých představ o jiných generacích.

Mezi další generační rozdíly může spadat také záměna rolí ve vztahu k prarodičům, kdy dítě přemýšlí, zda má oslovovat babičku/dědu jako prarodiče, nebo rodiče. Důležité je, aby děti věděli, kdo je opravdu jejich rodič a sami se rozhodli, jak budou oslovovat svou babičku/dědečka. (Nadační fond J&T, 2014, s. 24-25).

4.3 Dávky pěstounské péče

Dávkami pěstounské péče jsou:

- a) Příspěvek na úhradu potřeb dítěte
- b) Odměna pěstouna
- c) Příspěvek při převzetí dítěte
- d) Příspěvek na zakoupení osobního motorového vozidla
- e) Příspěvek na ukončení pěstounské péče (Novotná, 2018, s. 354).

V roce 2021 byla vyplácena odměna pěstounům také osobám blízkým (teta, strýc, prarodičové), kteří pečovali o dítě. (Úřad práce, ©2021).

Výše odměny pěstouna u osob pečujících v roce 2021 činila za kalendářní měsíc:

1. 12 000 Kč, jestliže bylo pečováno o 1 dítě,
2. 18 000 Kč, jestliže bylo pečováno o 2 děti,
3. 30 000 Kč, jestliže bylo pečováno alespoň o 3 děti, nebo bylo pečováno alespoň o jedno dítě, které bylo závislé na pomoci jiné fyzické osoby ve stupni II (středně těžká závislost), nebo ve stupni III (těžká závislost), nebo ve stupni IV (úplná závislost). (Úřad práce, ©2021).

Od 1.1. 2022 nastala změna, kdy příbuzným pěstounům, kteří se nezprostředkovaně starají o dítě zanikl nárok na odměnu pěstounů. Vznikla nová opakující se dávka a to, příspěvek při pěstounské péči, která náleží při poskytování nezprostředkované pěstounské péče. (Úřad práce, ©2022).

Výše dávky se odvíjí od násobku životního minima jednotlivce v závislosti na počtu svěřených dětí a jejich zdravotním stavu. Výši příspěvku ovlivňuje, kdo o svěřené dítě, nebo děti pečuje. V případě prarodičů, či praprarodičů je násobek nižší. (Úřad práce, ©2022)

Od 1. 1. 2022 životní minimum jednotlivce	Příspěvek při pěstounské péči					
	1 dítě	1 dítě ve stupni záv. I	2 děti	3 děti	1 dítě ve stupni záv. II až IV	Za každé další dítě
Nezprostředkovaná pěstounská péče Příspěvek při pěstounské péči navázaný na koeficient $\dot{Z}M^*$ Tety, strýcové, zletilí sourozenci, osoby blízké ($2,3 \times \dot{Z}M^*$) za každé dítě	$2,3 \times \dot{Z}M^*$	$2,3 \times \dot{Z}M^*$	$2,3 \times \dot{Z}M^* \times 2$	$2,3 \times \dot{Z}M^* \times 3$	$5,5 \times \dot{Z}M^*$	$+ 2,3 \times \dot{Z}M^*$ $+ 5,5 \times \dot{Z}M^*$ (ve stupni závislosti II, III a IV)
Nezprostředkovaná pěstounská péče Příspěvek při pěstounské péči navázaný na koeficient $\dot{Z}M^*$ Prarodiče ($1,8 \times \dot{Z}M^*$) za každé dítě (snížení koeficientu s ohledem na subsidiární vyživovací povinnost)	$1,8 \times \dot{Z}M^*$	$1,8 \times \dot{Z}M^*$	$1,8 \times \dot{Z}M^* \times 2$	$1,8 \times \dot{Z}M^* \times 3$	$5,5 \times \dot{Z}M^*$	$+ 1,8 \times \dot{Z}M^*$ $+ 5,5 \times \dot{Z}M^*$ (ve stupni závislosti II, III a IV)

Obrázek 6 Příspěvek při pěstounské péči (Úřad práce, ©2022)

Jelikož se rodinní příslušníci považují za nezprostředkované pěstouny, z důvodu, že neprochází žádnými odbornými přípravami, může to vést k větším finančním problémům, než do teď měli. Prarodiče nemusí mít dostatek financí na koníčky, oblečení a spoustu jiných moderních věcí, které mohou opět vést k odlišnostem vnoučat mezi vrstevnickou skupinou.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 DESIGN VÝZKUMU

Má bakalářská práce se zaměřuje na pěstounskou péči příbuzných a generační rozdíly, které se v rodině vyskytují. Pěstounská péče je jedna z forem náhradní rodinné péče. V roce 2020 vydalo MPSV roční výkaz o sociálně-právní ochraně dětí, zde byla zprostředkována pěstounská péče 6 410 příbuzným, konkrétně prarodičům. Nejčastější pěstounskou péčí bývá zpravidla péče, která je poskytována příbuzným.

Cílem této práce je poukázat na generační rozdíly v pěstounské péči, zejména z pohledu prarodičů, kteří nemají jednoduchou situaci v kontextu výchovy dětí. Generační rozdíly v pěstounské péči jsou poměrně časté. Ve většině případů mají generační rozdíly dopad na výchovu dětí, kde se mohou vyskytovat narušené vztahy v rodině, nejasná role v rodině, nebo kdy prarodiče mají stále stejné negativní výchovné vzorce. Mezigenerační rozdíl může představovat obtížně zvladatelnou součást života, z hlediska finančních prostředků, fyzické a psychické zátěže, nebo pouze nedorozuměním mezi dítětem a prarodičem. Z tohoto důvodu nás zajímá, do jaké míry jsou zde viděny rozdílné přístupy ve výchově dětí, konkrétně z pohledu prarodičů. Autorka Uhlířová a kol. se tímto tématem zabývala v publikaci *Dítě ve výchově příbuzných*.

Téma jsme si vybrali kvůli absenci výzkumů v oblasti na pěstounskou péči prarodičů. Tento výzkum je zaměřen na hlubší porozumění problematice, jakou prarodiče mají zkušenost s pěstounskou péčí.

5.1 Výzkumný problém a výzkumné cíle

Formulování výzkumného problému znamená pojmenovat, čemu se bude výzkum věnovat. Vychází z toho, jak jsme definovali své výzkumné cíle. Výzkumným problémem je něco, co se odehrává v sociální realitě, ale zároveň je to svým způsobem problematické. (Švaříček a Šedřová, 2014, s. 64).

Výzkumný problém byl stanoven následovně: Zjistit, jakou mají prarodiče zkušenost s pěstounskou péčí.

Hlavním výzkumným cílem je analyzovat subjektivní pohled prarodičů, kteří mají osobní zkušenost s pěstounskou péčí, na generační rozdíly ve výchově vnoučat a svých dětí. Tento hlavní cíl nám pomůže více porozumět výchovným vzorcům, které prarodiče aplikují na svých příbuzných. Dalším cílem je prozkoumat, jak vnímají roli jakožto „náhradního rodiče“

a porozumět jejich situaci v kontextu výchovy svých dětí a výchovy svých pravnoučat. Dále chceme popsat, jaké výchovné metody a styly prarodiče při výchově praktikují. Chceme porozumět situaci, kterou prarodiče mají z hlediska finančních prostředků, psychické a fyzické zátěže.

5.2 Výzkumné otázky

Na základě stanovení výzkumných cílů jsme si zformulovali výzkumné otázky:

1. Jaká je osobní zkušenost prarodiče s pěstounskou péčí na generační rozdíly v rodině ve výchově svých dětí a vnoučat?
2. Jak vnímají roli náhradního rodiče?
3. Jaké výchovné styly a metody prarodiče praktikují na své vnoučata?
4. Jaká je jejich situace z hlediska finančních prostředků?
5. Jaká je jejich situace z hlediska psychické zátěže?
6. Jaká je jejich situace z hlediska fyzické zátěže?

5.3 Výzkumný soubor

Výběr mého výzkumného souboru byl předem stanovený, budou ho tvořit 3 respondenti. Mechanismus výběru výzkumného vzorku byl následující. Na orgánu sociálně právní ochrany dětí v Jihomoravském kraji mě sociální pracovnice, která má na starosti agendu náhradní rodinné péče, zprostředkovala rozhovory se třemi informanty, které se konají v kanceláři této pracovnice. Sociální pracovnice zde pracuje už několik let a vybrala mi klienty, kteří jsou právě prarodičové. Osloveným prarodičům bylo vysvětleno, že tento rozhovor bude sloužit k bakalářské práci. Účastníky výzkumu seznámím s tématem své práce a účelem mé práce.

Výzkumný vzorek se skládá ze 3 prarodičů, kteří jsou ve věku 45-60 let a bydlí v Jihomoravském kraji. Všichni informanti mají v pěstounské péči své vlastní vnouče ve věku 3-14 let.

5.4 Výzkumná metoda a technika

Má vybraná metoda v kvalitativním výzkumu je zakotvená teorie. „Zakotvená teorie je teorie induktivně odvozená ze zkoumání jevu, který reprezentuje. To znamená, že je odhalena,

vytvořena a prozatímně ověřena systematickým shromažďováním údajů o zkoumaném jevu a analýzou těchto údajů.“ (Strauss a Corbinová, 1999, s. 14).

Tento kvalitativní výzkum je zprostředkován pomocí polostrukturovaného rozhovoru. Polostrukturovaný rozhovor nám poskytne tzv. jádro rozhovoru, díky kterému máme dané minimum témat a otázek, které chceme probrat. (Miovský, 2006, s. 160).

Kvalitativní výzkum nám umožňuje získat vzhled do situace a detailní pohled zkoumaného jevu. Umožňuje nám zkoumat problematiku daného jevu v přirozeném prostředí. Na základě rozhovoru s účastníky se dostáváme do přímého styku a dokážeme porozumět dané problematice do hloubky. Snažím se, o nejmenší počet respondentů, aby nedošlo ke zkreslení dat. Domnívám se, že při výběru kvantitativního orientovaného výzkumu, by mi nebylo umožněno získat potřebné prostředky k objasnění problematiky pěstounské péče příbuzných z hlediska generačních rozdílů.

5.5 Realizace výzkumu

Otázky v rozhovoru jsme se snažili, co nejvíce přiblížit k tématu našeho výzkumu a stylizovali na základě výzkumných otázek.

Interview se rozděluje do několika fází:

- a) Přípravná a úvodní část interview
- b) Vzestup a upevnění kontaktu
- c) Jádro interview
- d) Závěr a ukončení (Miovský, 2008, s. 163-168).

6 ANALYTICKÁ ČÁST

V analytické části jsme zvolili metodu zakotvené teorie. Získaná data budou zpracována na základě otevřeného kódování. Postupy zakotvené teorie, jsou tvořeny tak, aby zajišťovaly přesnost a kritičnost analýzy a důležitost tvořivosti. Systematické techniky a postupy analýzy zakotvené teorie umožňují badateli vytvářet teorie, které vycházejí z empirického základu, které splňují všechny požadavky kladené na dobrou vědu, mezi které patří: validita, soulad mezi teorií a pozorováním, zobecnitelnost, reprodukovatelnost, přesnost, kritičnost a ověřitelnost. Zakotvená teorie se skládá ze tří hlavních typů kódování: otevřené, axiální a selektivní. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 20, 40).

Otevřené kódování

Otevřené kódování je část analýzy, která se zabývá označením a kategorizací pojmů pomocí studia údajů. Během otevřeného kódování jsou údaje dále rozebrány na samostatné části a jsou pečlivě prostudovány, porovnáváním jsou zjištěny podrobnosti a rozdíly. Během otevřeného kódování jsou zvažovány naše vlastní i cizí domněnky o daném jevu, přičemž to vede k novým objevům. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 43).

Na základě rozhovorů, které jsme si zanalyzovali jsme přidělili jména jevům, které byly podobné. Následně jsme seskupili pojmy pod kategorie a vznikly nám subkategorie. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 45).

Na základě metody kódování, která byla v rámci výzkumu použita, vyplynulo z výzkumu 5 kategorií. Kategorie jsou následovné:

1. Proč zrovna já?
2. Záměna rolí
3. Nastavení hranic
4. Člověk míní, život mění
5. Naděje pro budoucnost

Kategorie Proč zrovna já?

Subkategorie Důvody

Všechny děti mají rodiče a ocitají se vždy v péči svých příbuzných, pokud se něco stane s rodiči, nebo se o děti nechtějí starat. Na základě této kategorie získáme větší vhled do této problematiky.

Do této kategorie jsme zařadili následující kódy: **projevy rizikového chování, braní drog, útěk z domova, nedostatek sebereflexe rodiče, negativní ovlivnění dítěte rodičem**

Jeden z nejčastějších důvodů ocitnutí dětí v příbuzenské pěstounské péči, dochází kvůli braním drog rodičů. I přes veškerou snahu být důsledný ve výchově, kontrolování úkolů, příchodu domů, P1 uvádí: „*Ony nám začali utíkat z domu a obě dvě, jedna za druhou začaly brát drogy a vlastně už se o děti nemohli starat, a hlavně teďka co máme tu vnučku v péči, tak dcera prostě od nás utekla a zmizela a ani jsme o ní nic nevěděli. Věděli jsme jenom, že brala drogy, strašně se zadlužila, takže my jsme spláceli její dluhy a bylo to pro nás takové složité a potom bohužel se někde našla mrtvá.*“ P2 se k důvodům vyjadřuje podobně, ačkoliv syn respondentky měl našlápnuto do života: „*Potom začal kouřit marihuanu a šlo to od devíti k pěti. Myslím si, že občas do toho přidává i pervitin, navíc bych řekla, že tady to dlouhodobé braní drog, mu změnilo jeho osobnost. Bývá hodně agresivní a děti se ho už teď bojí, takže tu péči absolutně nezvládal.*“ Ve třetím případě byl důvod ocitnutí u svého prarodiče naprosto odlišný. Na otázku, z jakých důvodů se vnučka ocitla v její pěstounské péči, P3 uvádí: „*No, o tom se mi velice špatně mluví. Moje dcera, maminka vlastně vnučky, ona onemocněla onkologickým onemocněním a umřela. Tatínek nebyl v rodném listu, takže z tohoto důvodu mám vnučku ve své péči, je to pro nás velmi bolestné.*“

Shrnutí kategorie: Proč zrovna já?

Díky této kategorii jsme si odůvodnily důvody, které vedou k ocitnutí dítěte v příbuzenské pěstounské péči. Prarodiče vnímají odpovědnost za své děti i za své vnoučata, jsou si vědomi negativních vlivů, které přenášeli i na své děti. U respondentů P1 a P2 jsme zjistili, že závislost na drogách je silnější touhou než tou, aby tady byli pro své dítě. Ovšem je důležité poukázat na to, že ne vždy se dítě ocitá u svého prarodiče kvůli drogám.

Kategorie Záměna rolí

Subkategorie Prarodič nebo rodič

Tato kategorie je zaměřena na roli náhradního rodiče, a jak se s tím prarodiče v každodenním životě musí vypořádat. Vzniká zde nelehká situace, ve které sám prarodič neví, jak si s danou situací poradit.

Do této kategorie jsme zahrnuli následující kódy: **složitosť, zhoršení psychických schopností, zhoršení fyzických schopností, náročnosť, změna, vyčerpanosť, začali mi říkat mami, mám vnučku jako dceru, povinnosť, hezké zážitky**

Kódy nám odhalují, jak se prarodiče cítí a jak se vnímají roli náhradního rodiče. P1 říká: „*No, tak co si budeme, je to takové složité. My jsme babička s dědečkem, tak jako víme, že, bychom si měli ty naše vnučata rozmazlovat, ale to víte roky jsou a už je to pro nás takové těžší, někdy jsme aj unavení.*“ Zde si můžeme všimnout zhoršení fyzických i psychických schopnosti, které k přibývajícimu věku neodmyslitelně patří. Je tomu tak i v případě u P2, kde můžeme vyzorovat větší problém oddělení prarodiče a rodiče, kdy uvádí: „*Je to náročné. Ted' se to hodně změnilo, jsem vyčerpaná a unavená, protože všechny děti jsou velmi divoké, mají hodně velké potřeby. Jako náhradní rodič se cítím velmi vyčerpaně. Hodně se ve mně bije role maminky a babičky. Ve své podstatě děcka mi začali říkat mami, nevíme, co s tím, ale o ni to prostě vidí ve škole, ve školce, že ostatní, kteří doprovázejí do školky a do školy děti, že jsou maminky a ve mně se to hrozně bije tato role. Já si s tím úplně nevím rady, snažím se. Tohle je asi pro mě nejtěžší oddělit tyto dvě role Jako kdybych fungovala, jako jenom babička, i když třeba jenom na každý víkend. Asi kdyby situace byla v pohodě, tak bych se těm dětem, mohla bych jim více věnovat energie, více výletů. Ted' ti děti mě mají i spojené s těma povinnostmi, které si mají plnit u rodičů, připravovat se do školy. My jako babička s dědečkem jsme děti měli brát na výlety a mít hezké zážitky, tak to trochu vnímám jako negativně. Děti jsou i někdy nazlobené, že musí něco udělat, že u mamky by to nemusely, tak to vnímám docela blbě.*“ Opět se v posledním případě setkáváme s odlišným názorem na roli náhradního rodiče, ve kterém se P3 vyjadřuje následovně: „*No to víte no, moje vnučka je jako moje dcera. Ještě nemám tolik let, prostě to tak přišlo, život to tak přinesl a když nemám tu svoji dceru, tak mám aspoň tu vnučku. Já mám vnučku jako dceru. Je to takové, že se ve mně bije role maminky a babičky. Já k ní přistupuju jako mamka, možná by potřebovala v té chvíli babičku. Nevím.*“

Shrnutí kategorie: Záměna rolí

Na základě kódů, jsme si odhalili těžkosti a situace do kterých se prarodiče, jakožto náhradní rodiče dostávají. V některých případech je pro prarodiče fyzicky a psychicky vyčerpávající se o děti starat. Nehledě na to, jak těžký život prarodiče s dětmi mají, pro děti jsou schopni udělat maximum.

Kategorie Nastavení hranic

Subkategorie Výchovné přístupy

Tahle kategorie nám pomůže k objasnění výchovných vzorců, které prarodiče aplikovali při výchově svých dětí a zda své přístupy změnili, či nikoliv. Zajímají nás zejména výchovné

vzorce, které ovlivnili chování jejich dětí a následně, zda svoje metody aplikují i na vnoučata.

V této kategorii nalezneme tyto kódy: **důsledný, řád, pořádek, chodit brzo domů, hlídali jsme je, peskovali, dodržování pravidel, pěkné známky, kontrolování úloh, poučení, spoustu chyb při výchově, měl všechno na co si vzpomněl, člověk se učí, chyba, neúmyslně, vyvarovat chyb, odlišný přístup, neopakování výchovných vzorců, intenzivní a individuální přístup k dítěti, podobná výchova, povinnosti**

Tyto kódy nám více umožní porozumět výchovným přístupům, například u P1 si můžeme všimnout, že postupovali naprosto stejně, jako u svých dcer, bohužel jak sami uvádí v rozhovoru, nepovedlo se to: *„My jsme se snažili ty naše dcery vychovávat opravdu důsledně. Manžel dbal na to, aby prostě byl ve všem řád a pořádek. Museli chodit brzo domů, hlídali jsme je, peskovali, ale prostě se to nepovedlo. My jsme hodně dbali na to, to byl na to důsledný manžel, aby dcery musely striktně všechno dodržovat, měli jsme to tady nastavené, hlídali jsme je, aby nikde netrajdali, aby prostě všecko dodržovali, ve všem musel být pořádek. Ted' u těch našich vnoučat to máme takové tak, vnoučata samozřejmě milujeme, ale musí být taky takový pořádek a aby dodržovali to, co tady máme nastavené. Musím tedy říct, že už to máme tady takové volnější. Ale jako myslím si, hodně dbáme na to, aby tady pravidla byly, aby je dodržovala, ale i jsme na ni taková bych řekla měkčí. No, jakože u vnučky, tak jako prostě hledíme na to, aby měla pěkné známky, ať to v té škole šlape. Tak jako u těch našich dcer, to jsme se taky hodně snažili, že jsme jim kontrolovali ty úlohy a dupali na ně každý den, aby hleděli do těch učebnic.“* U P2 si můžeme povšimnout, že si je plně vědoma veškerých chyb, které při výchově svého syna zanedbala: *„Víte já jsem se z minulosti poučila, protože při výchově syna jsem udělala spoustu chyb. Měl všechno, na co si vzpomněl. Měl nejnovější mobily, měl značkové drahé oblečení. Uvědomuju si, až mám děti u sebe, že syn asi potřeboval i něco víc a to vnímám, že jsem udělala velkou chybu a že potřeboval více pozornosti. Člověk se učí, myslěla jsem, že pro něho dělám to nejlepší, že když mu dám všechno, co chce, mohl chodit ven, já jsem ho nikdy nějak neomezovala, měl takovou volnější výchovu, dala jsem mu prostor, aby byl spokojený a aby neřekl, že má matku nějakou trapnou, ale asi to byla taky chyba. U vnoučat jsem k tomu přistoupila úplně jinak. Obrátila jsem to a dětem dávám tu citovou lásku, to co, jsem zanedbala a vím o tom u syna. Ted' to věnuji vnoučatům, je to náročné, ale opravdu vidím, že ty děti jsou na nás zafixované a že jsou spokojené. Udělala jsem zásadní rozdíl v té výchově. Uvědomila jsem si, že jsem udělala ve výchově spoustu chyb, samozřejmě neúmyslně, nenapadlo mě to, byla jsem hodně*

mladá, ale teď se opravdu snažím těch chyb vyvarovat. Myslím si, že to, co postrádal můj syn, hlavně lásku, citové zázemí a takovou pozornost, tak dětem dávám maximum a dbám na to, aby ten přístup byl odlišný, ale řekla bych, že si dávám hodně pozor na to, abych ty výchovné vzorce neopakovala. Snažím se dbát na to, aby každé z dětí mělo pocit, že má intenzivní a individuální péči.“ Naopak u P3 můžeme upozornit dostatek sebevědomí ve výchově své dcery, kterou dále předává i své vnučce: „Ano, řekla bych, že postupuju stejně. Tak jak u nás doma, tak se trošku snažím, přenáším si to i z mé rodiny, jako vždycky jsme dbali na to, abychom měli doma trošku povinnosti. Já bych řekla, že je to hodně podobné, protože moje dcerka byla fakt šikovná holka, myslím si, že na ten život se mi ji podařilo připravit dobře, vychovávali jsme ji tehdy i s manželem. Řekla bych, že ty postupy jsou fakt stejné a u vnučky se mi to taky osvědčuje, vnučka je šikovná holka. Nemusela jsem nijak měnit ty výchovné přístupy, že jsem vychovala dobře svoji dceru, a že tak dobře vychovám i svoji vnučku. Musí mně říct kam jde a kdy se vrátí, hlídám to a kontrolujeme to.“

Shrnutí kategorie: Nastavení hranic

Díky kódům, jsme mohli odkrýt výchovné přístupy, které v rodině prarodiče praktikovali a dva ze tří respondentů tyto výchovné přístupy nadále praktikují. P2 si všimla svých chyb, ze kterých se poučila a vzdělávala se v této oblasti, v tomto ohledu pozorují dostatek sebereflexe a odhodlání změnit svou výchovu k lepšímu pro své vnoučata.

Kategorie Člověk míní, život mění

Subkategorie Představa budoucnosti

Tato kategorie nám zobrazuje, jaké plány prarodiče měli a jak si představovali svou budoucnost. Někdy se v životě stanou určité věci, které nelze změnit a člověk se s těmito životními překážkami musí vypořádat, jak nejlépe dokáže.

V této kategorii nalezneme tyto kódy: **odpočinek, být na zahradě, procházky, ubývání sil, poodpočívát, plány, odcestovat, relaxovat, jiná představa, život to tak přinesl**

U každého respondenta byla představa poněkud jiná a každý se z nich se s překážkami v životě vypořádá jinak, P1 reaguje na své plány následovně: „Představovali jsme si, že už si budeme tak odpočívát, být na té zahradě a chodit kolem domu na procházky, ale nedá se nic dělat. Přece jenom kolem té šedesátky nám ty síly trošku ubývají a taky jsme si chtěli trošku poodpočívát.“ Informant P2 si představoval budoucnost následovně: *Původně jsme si s přítelem plánovali, že odcestujeme mimo republiku, do nějaké pěkné země a budeme tam žít a relaxovat, přítel má totiž pracovní nárok na výsluhu. Představovala jsem si to jinak do*

budoucná.“ Také P3 si myslel, že budoucnost bude mít úplně jinou, a jeho reakce zní následovně: *„Ještě nemám tolik let, prostě to tak přišlo, život to tak přinesl a když nemám tu svoji dceru, tak mám aspoň vnučku. Je to těžké, ale my jsme se takto nějak srovnali.“*

Shrnutí kategorie: Člověk miní, život mění

Jak jsem již zmiňovala na začátku této kategorie, každý člověk má v životě nějaké plány. Situace, které se někdy nejeví jako úplně nejlehčí, můžou být v budoucnu, to nejlepší, co se nám kdy stalo. Každá překážka v našem životě je určitá životní lekce, ze které se mnohdy ponaučíme a posune nás to dopředu k tomu, aby se z nás stali lepší lidé.

Kategorie Budoucnost plná naděje

Subkategorie Přání

V této kategorii se zajíme především o to, co si prarodiče přejí vzhledem k vnoučatům. Kategorie nám pomůže zjistit, co bude pro vnoučata nejlepší z pohledu prarodičů a jaké naděje mají v jejich budoucím životě.

Díky této kategorii nalezneme následovné kódy: **uděláme všechno co půjde, ochrana, vzdělání, kontakty, maximum, slušná práce, rodina, pravouče, užívat, start do života, zájmové kroužky, nabídka do života, setkání se všemi možnostmi, normální život, vyučí se tím, co je bude bavit, moc bych si to přála, pěkné vztahy, chytout se v životě, štěstí, spokojenost, nejbližší do konce života, společná budoucnost, společné soužití, krásná velká rodina, velký sen, společná spokojenost**

Informant P1 si hlavně přeje, aby se u vnučky neprojevil žádné projevy rizikového chování, jako to bylo u její matky a aby měla slibnou budoucnost a uvádí: *„Pro vnučku uděláme samozřejmě všechno, co půjde. Myslím si, že nejnáročnější asi bude ochránit ji před tím, aby neskončila tak, jak její mamka, aby prostě se nám podařilo, aby měla vzdělání, dodělala školu, aby to prostě byla naše Klárinka, která s námi bude pořád v kontaktu, tak to si myslíme, že to je takové nejhorší, aby se nám to podařilo, z toho máme velký strach. Víme, že ji dáme maximum, dostane najíst u nás, má všechno, co potřebujeme a myslíme, že se nám to podaří. Bude slušná vychovaná holka, která si potom založí rodinu, budeme v kontaktu, a to si myslíme, že kdyby byla u její mamky, tak by se to nepovedlo. My doufáme, že se nám u vnučky podaří všechno, že prostě ona i k těm zvířátkům tihne, že ona prostě bude mít práci slušnou, zatím jakože opravdu dbáme na to, aby se nestýkala s žádnými děčkama, které jsou problémové a ju to ani neláká, tak my pevně doufáme, že prostě bude mít rodinu, slušnou práci a budeme tak nějak v kontaktu. A ještě, ikdyž už máme těch šedesát, tak se těšíme, že*

*snad nějaké to právnouče a že si to budeme společně užívat.“ Informant P2 si nepřeje nic jiného než to, aby děti byli především v úzkém kontaktu se všemi sourozenci, aby si našli práci, která jich bude naplňovat a říká: *Můžu těm dětem pomoc ke startu do života. Opravdu se s přítelem velmi snažíme, aby měli všechno, ne jenom po té materiální stránce, ale i citové stránce, aby se hezky rozvíjely. Snažíme se o to, aby měli zájmové kroužky, které je baví. Malá chodí do baletu, kluci chodí do fotbálku. Uvidíme, jak je to bude bavit, rozhodně je nechceme tlačit k nějakým aktivitám, které by vnímaly, jako nutnost. Myslíme si, že v pozitivním slova smyslu, když jsou děti u nás, tak jim dáme do života nabídku, co všechno můžou využít, že se vlastně setkají se všema možnostma, jako v běžné rodině. Záleží na nich, jak to využijí, ale ty děti se moc hezky mít budou. Pevně doufám, že se dětem podaří vést úplně normální život, nemusí být nějakí vysokoškoláci, klidně ať se normálně vyučí něčím, co je bude bavit, ale prostě já bych si tak moc přála a viděla bych to, aby děti byly prostě spokojené v životě, šťastné. Aby měly svoji vlastní rodinu, abysme zůstali pořád v kontaktu, aby oni sourozenci mezi sebou byli pořád v kontaktu, ať ty vztahy zůstanou pořád tak pěkné, jak jsou a já doufám, že se nám to podaří, že každé z dětí, bude dělat to, co chce. Ikdyby tu rodinu neměli, nevadí, budou spokojení, budou umět fungovat, chytanou se prostě v tom životě a abychom s dětmi měli ty kontakty pořád a abysme se navštěvovali.“* V neposlední řadě informant P3 je nesmírně vděčný, za to, že vnučku má ve své péči a že jsou si navzájem oporou v těžkých životních situacích a vysvětluje: *„Ona už tu mamku nikdy mít nebude, já budu stále v tom jejím životě jako její babička, nejbližší do konce života a bude se na mě se vším obracet. No tak vidím ji společně, určitě. I kdyby si našla nějakého kluka a měli spolu rodinu, tak víte co, já bych byla úplně nejšťastnější, kdyby bydleli u mě, ať tady nejsem sama. To jako to by byla krásná velká rodina, a to je teda můj velký sen. Ať jsme spolu tady ještě dlouhé roky a doufám, že nám ta společná spokojenost vydrží ještě hodně dlouho.“**

Shrnutí kategorie: Budoucnost plná naděje

Přáním každého prarodiče je především to, aby jeho vnuče bylo v životě spokojené, aby našli svoji vlastní životní cestu, po které budou sami kráčet a budou v úzkém kontaktu. Můžeme si všimnout, že u informanta P1 je především důležité to, aby se uchytila v životě a nezapletla se s problémovými dětmi, nebo s negativním chováním v jejím životě. Informant P2 má největší přání v tom, aby vnučata jakožto sourozenci stáli při sobě a pomáhali si, jen jak to půjde a zůstali v kontaktu s prarodiči. Informant P3 nejvíce touží po tom, aby žili společně a prožívali mnoho krásných chvil po svém boku. Ať je přání každého prarodiče jakékoliv, doufáme, že se všechny sny a naděje naplní.

Axiální kódování

V předchozí fázi jsme utvořili kódy do kategorií a určili jejich vlastnosti. V zakotvené teorii pracujeme se subkategoriemi a s kategoriemi, do souboru vztahů, která určuje příčinné podmínky, jev, kontext, intervenující podmínky, strategie jednání a interakce a v neposlední řadě následky. Díky použití **paradigmatického modelu**, nám umožní systematicky přemýšlet o údajích a vzájemně je mezi sebou vztahovat komplikovanými způsoby. Můžeme se ocitnout v nějaké těžké životní situaci a člověk se snaží sám sobě a druhým lidem okolo sebe vysvětlit, proč se to přihodilo, spoléháme na příčinný model, že se něco muselo stát za nějakých podmínek, či za tím stojí nějaká příčina. (Strauss a Corbinová, 1999, s. 72).

Tabulka 1 Vlastní znázornění paradigmatického modelu

Jev	Osobní zkušenost prarodiče s pěstounskou péčí
Příčinné podmínky	Proč zrovna já?
Kontextuální podmínky	Nastavení hranic
Intervenující podmínky	Záměna rolí
Strategie jednání a interakce	Člověk míní, život mění
Následky	Budoucnost plná naděje

Jev

Ústřední myšlenkou výzkumného šetření, jsme zvolili si osobní zkušenost prarodiče s pěstounskou péčí. Rozhovory byly realizovány s prarodiči, kteří mají ve své péči vnouče.

Příčinné podmínky

Za příčinné podmínky jsme označily důvody, kvůli kterým se vnouče ocitlo v příbuzenské pěstounské péči. Tyto důvody zapříčinily, proč se děti ocitly u svých prarodičů, ve většině případů se jedná o děti, jehož rodiče byli závislí na drogách. V jednom případě se jednalo o úmrtí rodiče.

Kontextuální podmínky

Kontextuální podmínky jsou nastavení hranic. Toto nastavení hranic spočívá v tom, že úzce souvisí s jevem. Prarodiče měli ve své výchově určité přístupy, podle kterých postupovali při výchově svých dětí. V mnoha případech prarodiče vychovávají své vnoučata tak, jako vychovávali své děti. Avšak prarodiče se snaží mít mnohem volnější výchovu ke vnoučatům. V jednom případě prarodič si uvědomil své chyby při výchově, snaží se vzdělávat a stanovuje výchovu ke vnoučatům odlišným přístupem.

Intervenující podmínky

Za intervenující podmínky jsme označili vnímání rolí prarodiče a rodiče. Na základě výzkumného šetření jsme zjistili, že se v mnoha případech prarodiče bojují s těžkostmi v rámci fyzických a psychických schopností, které jsou s tím spojené. Někdy by si rádi odpočinuli a měli vnoučata na víkendy a na prázdniny. Prarodiče si uvědomují, že jsou spojování s povinnostmi a úkoly, které si vnoučata musí plnit a role prarodiče se tak stává rolí rodiče.

Strategie a jednání interakce

Za strategii a jednání interakce jsme si zvolili kategorii Člověk míní, život mění. Jedná se o reagování situace daného jevu, ve kterém se prarodiče museli smířit s tím, že ačkoliv měli plány, kvůli vnoučatům je byli schopni změnit a vypořádat se s tím, co jim život přinesl. Prarodiče jsou šťastní, že vnoučata mají ve své péči a byli schopni změnit svoje cíle k aktivnímu podílení na vývoji vnoučete.

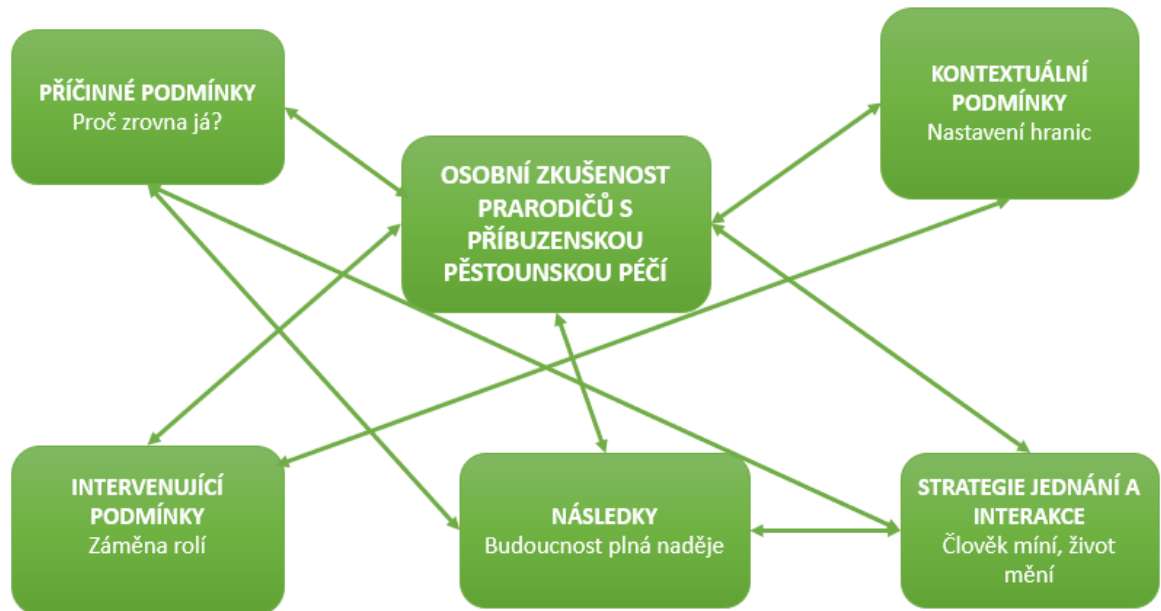
Následky

Za následky jsme označili kategorii Budoucnost plná naděje. Jedná se o to, aby vnoučata měla podporu ze strany prarodičů, aby jim napomohli k dobrému vzdělání, k slušnému vychování a spokojenosti v životě. Respondenti si nepřejí nic jiného, než aby vnoučata byla zdravá, spokojená a šťastná ve svém životě a aby se začlenila do společnosti, co nejběžnějším způsobem života.

Selektivní kódování

Po otevřeném a axiálním kódování přichází na řadu selektivní kódování. Jedná se o proces, ve kterém se vybere jedna centrální kategorie, která je následně systematicky uváděna do vztahu k ostatním kategoriím. Tyto vztahy se dále ověřují a kategorie, u kterých je to třeba,

se nadále zdokonalují a rozvíjejí. Na základě selektivního kódování, jsme si vytvořili vlastní kostru našeho příběhu.

Obrázek 7 Vlastní znázornění vztahů mezi kategoriemi

Nastavení hranic úzce souvisí se záměnou rolí, kdy prarodič usiluje o to, aby výchovné přístupy byly nastaveny, co nejlépe k výchově vnoučat, nehledě na to, zda je u vnoučat vnímán jako prarodič nebo rodič. Proč zrovna já, tedy důvody, proč se vnouče ocitlo u prarodiče, změnilo určitým způsobem mínění prarodiče, který měl jinou představu o své budoucnosti. Bezprostředně k těmto dvěma kategoriím patří Budoucnost plná naděje, ve které si prarodiče přejí pro své vnoučata maximální spokojenost i přes to, že si zažili horší období, když byli u svého rodiče, nebo když rodiče ztratili. Nehledě na sny a plány prarodičů, jejich vnoučata jsou jejich prioritou.

7 VYHODNOCENÍ VÝZKUMU

V této části bakalářské práce se zajímáme především o výsledku našeho výzkumné šetření.

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit jakou prarodiče mají osobní zkušenost s pěstounskou péčí, na generační rozdíly ve výchově svých dětí a vnoučat. Výzkumným souborem byli 3 informanti, kteří byli vybráni sociální pracovníci na Městském úřadě v Jihomoravském kraji. V rámci tohoto šetření jsme využili kvalitativní výzkum, za pomoci polostrukturovaného rozhovoru. Vybranou metodou v tomto výzkumu byla zvolena zakotvené teorie.

V praktické části jsme si vymezili 1 hlavní výzkumnou otázku a 5 dílčích otázek, následně jsme si stylizovali odpovědi na tyto otázky:

1. Hlavní výzkumná otázka: **Jaká je osobní zkušenost prarodiče s pěstounskou péčí, na generační rozdíly v rodině ve výchově svých dětí a vnoučat?**

Na základě vypovědí prarodičů jsme se dozvěděli, že P1 a P3 stále používají stejné výchovné metody a přístupy. Rádi své vnoučata odmění, pochválí, pustí si dobrý film a užívají si společně trávené chvíle. Dopřávají vnoučatům více volna. Jeden z informantů naopak změnil celý výchovný přístup, kvůli kterému si uvědomil, kolik neúmyslných chyb při výchově svého syna učinil. Začal se vzdělávat v oblasti psychologie, aby porozuměl více dané problematice. Snažil se syna rozmazlovat nejnovějšími věci, které se mu v životě moc neoplatily. Je si sám vědom všech chyb a u vnoučat postupuje naprosto odlišně, věnuje jim více pozornosti a dává více lásky. Informant přerušil svoji živnost na úkor pomoci svým vnoučatům, aby každý z nich měl zajištěnou odpovídající péči.

2. Dílčí otázka: **Jak vnímají roli náhradního rodiče?**

Opět se setkáváme s odlišnými příběhy. Informant P1 a P2 se cítí velmi vyčerpaně a je to pro ně velmi složitá situace. Měli naplánovanou budoucnost v podobě odpočinku, dovolené a představovali si vnoučata brát na víkendy, nebo na prázdniny. Oba informanti si představovali svou budoucnost naprosto jinak a samotná role náhradního rodiče je pro ně nesmírně těžká. U informanta P3 se setkáváme s větší akceptací situace, je nutno podotknout, že se jedná o tragickou událost v rodině, kdy prarodič je nesmírně šťastný, že ve své péči má svou vnučku, protože je to jako jeho dcera. Jsou si navzájem nesmírně blízké a vázané.

3. Dílčí otázka: **Jaké výchovné styly a metody prarodiče praktikují na své vnoučata?**

Téměř u všech informantů se ukázalo, že nejsou zastánci fyzických trestů. Prarodiče usilují o to, aby vnoučata odměňovala v podobě sociálního a slovního hodnocení. Jsou rádi, když vidí, že se vnoučatům něco podaří a že mají radost i z maličkostí. Informanti se snaží o volnější výchovu, z tohoto důvodu si můžeme všimnout, že u všech informantů se jedná o demokratický styl výchovy.

4. Dílčí otázka: **Jaká je jejich situace z hlediska finančních prostředků?**

Dva informanti uvádí, že se musí potýkat s určitými finančními potížemi. V jednom případě se jednalo o dluhy, který prarodič musel splatit po své zemřelé dceři, aby nepřešly na vnučku, tak museli prodat i vlastní dům. U druhého informanta se jedná příchozí finanční potíže, které vždy vyřeší. Třetí informant je finančně zajištěn, protože stále pracuje.

5. Dílčí otázka: **Jaká je jejich situace z hlediska psychické zátěže?**

Dva informanti usilují o to, aby zvládli všechny situace, se kterými musí každodenně pracovat. Oba informanti mají odlišné důvody své horší psychické zátěže. U jednoho informanta se setkáváme s vnoučkem, který potřebuje více pozornosti. Druhý informant se stále vypořádává s úmrtím své dcery a je to těžké jak pro prarodiče, tak i pro vnučku.

6. Dílčí otázka: **Jaká je jejich situace z hlediska fyzické zátěže?**

Všichni prarodiče jsou unavení a vyčerpaní. Je to pro ně velmi těžká situace, ubývají jim síly a rádi by si odpočinuli. I přes všechnu tu náročnou práci a intenzivní péči, které každé vnouče potřebuje, prarodiče upřednostní vnoučata před svými potřebami a chtějí pro ně udělat maximum.

7.1 Diskuze

Z výsledků si můžeme všimnout, že se ve většině případů výchovné přístupy nemění a prarodiče je stále praktikují, jako dříve u svých dětí.

Na základě výpovědí informantů jsme zjistili, že být náhradním rodičem je pro ně extrémně těžké, informanti by byli rádi, kdyby mohli odpočívat a brát děti na výlety a užívat si s dětmi dovolenou jako každý klasický prarodič.

Výchovné přístupy prarodičů patří neodmyslitelně ke každé výchově v rodině. Výzkumné šetření nám odhalilo to, že všechny vnoučata jsou odměňována nejvíce na základě slovních a sociálních odměn. Všechny výchovné přístupy k dítěti jsou samozřejmě stanoveny podle

věku dítěte. Tímto tématem se zabývali Čáp a Mareš ve své publikaci Psychologie pro učitele.

Na základě výsledků jsme zjistili, že všechna tato péče, která je extrémně náročná, je samozřejmě spojena s psychickou, fyzickou a finanční zátěží, která hraje v každé rodině velkou roli. Každá rodina má své problémy, se kterými se musí potýkat, většinou se snaží tyto nelehké situace řešit společně jako rodina.

Na základě výsledků našeho výzkumu bychom doporučovali zajistit pro prarodiče sociálního pracovníka, ať už z OSPODU, nebo klíčového pracovníka z doprovázející organizace, kteří by byli schopni zajistit více zájmových kroužků pro vnoučata, u kterých by měli možnost kroužky platit na splátky, nebo v některých případech by měli výjimku a nemuseli by platit kroužky vůbec.

Domníváme se, že toto řešení by napomohlo k finanční situaci, ale také z hlediska psychické a fyzické situace, kdy prarodiče by měli více času sami na sebe a větší prostor na to, aby si odpočinuli.

ZÁVĚR

Teoretická část bakalářské práce se zabývala osobní zkušeností prarodičů s pěstounskou péčí. Cílem této práce bylo předat čtenáři bližší pohled na danou problematiku, kterou jsme dále rozvíjeli v praktické části. V první kapitole teoretické části jsme se zabývali rodinou její typologií, funkcemi, zaměřili jsme se na rodinnou politiku a její cíle. Ve druhé kapitole jsme si definovali pojem výchova, výchovné styly a metody, které se nachází v každé rodině. Třetí kapitolu jsme zaměřili na náhradní rodinnou péči, do které spadá osvojení, pěstounská péče dlouhodobá, pěstounská péče na přechodnou dobu a poručenství s osobní péčí. V poslední kapitole jsme se zaměřili především na pěstounskou péči příbuzenskou, její přínosy a rizika, věnovali jsme se generačním rozdílům a zaměřili jsem se na dávky pěstounské péče.

Hlavním cílem praktické části bylo pomocí kvalitativního výzkumu, zjistit pomocí polostrukturovaného rozhovoru, subjektivní pohled prarodičů, kteří mají osobní zkušenost s pěstounskou péčí. Výzkumným souborem byli tři informanti, které mi zprostředkovala sociální pracovnice na Městském úřadě v Jihomoravském kraji. Získané data jsme pomocí rozhovorů zpracovali a analyzovali. Výsledky jsme zaznamenali do pragmatického modelu. Výzkumné otázky byly na základě výzkumných cílů zodpovězeny.

Z výsledku našeho výzkumu jde zpozorovat, že prarodiče moc neusilují o změnu své výchovné přístupy, ačkoliv si mnohdy neuvědomují, že předávají stále stejné negativní vzorce i svým vnoučatům. Ovšem to, že prarodiče nemění své výchovné přístupy nemusí okamžitě znamenat, že se vnouče dostane do určité špatné vrstevnické skupiny a začne mít projevy rizikového chování. Vše záleží na každém jedinci, výrazný vliv má samotná genetika. Také záleží na tom, jak se jedinec v životě rozhodne a jakým směrem se bude chtít dál ubírat. Samozřejmě samotná výchova a prostředí ve kterém se vnouče nachází má velký vliv na to, jak se vnouče bude vyvíjet. U prarodičů jsme si všimli demokratického výchovného stylu, který používají. Dozvěděli jsme se, že neradi používají fyzické tresty, na druhou stranu se snaží vnoučata odměňovat za každou maličkost. Prarodiče nejvíce využívají slovní a sociální odměnu.

Poukázali jsme na samotné těžkosti, se kterými se prarodiče potýkají, největším problémem u prarodičů bývá fyzická zátěž, která obsahuje náročnou péči o vnouče, únavu a vyčerpání prarodiče. Zaměřili jsme se na to, jak prarodiče vnímají roli náhradního rodiče, ve kterém jsme zjistili, že je to náročné a setkávají se s problémem ohledně povinností a práce, kdy namísto toho, aby byli rozmazlující prarodiče, musí dodržovat určitá pravidla a povinnosti,

které si vnoučata musí plnit. Často si prarodiče neví rady, jak se s takovou těžkou situací vypořádat, představovali si být prarodiči odlišným způsobem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BUBLEOVÁ, Věduna a kol., 2011. *Základní informace o náhradní rodinné péči*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-01-2
- [2] BUBLEOVÁ, Věduna a kol., 2018. *Základní informace o pěstounské péči a péči poručníka*. Praha: Středisko náhradní rodinné péče. ISBN 978-80-87455-30-2.
- [3] ČÁP Jan a MAREŠ Jiří, 2001. *Psychologie pro učitele*. 1. vyd. Praha: Portál. ISBN 80-7178-463-X.
- [4] ČÁP, J., MAREŠ, J. 2007. *Psychologie pro učitele*. 2. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-273-7.
- [5] *Dobrý pěstoun: náhradní rodinná péče v ČR*. Tábor: Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2018. ISBN 978-80-907053-2-6.
- [6] DUKOVÁ, Ivana, DUKA Martin a KOHOUTOVÁ Ivanka, 2013. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3880-2.
- [7] GABRIEL, Zbyněk a NOVÁK Tomáš, 2008. *Psychologické poradenství v náhradní rodinné péči*. Praha: Grada, Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1788-3.
- [8] JIRÁSKOVÁ, Věra a kol., 2005. *Mezigenerační porozumění a komunikace*. Praha: Eurolex Bohemia. ISBN 80-86861-80-5.
- [9] KNAUSOVÁ, Ivana, 2007. *Vybrané kapitoly ze sociální politiky*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 80-244-1021-4.
- [10] KOLUCHOVÁ, Jarmila a Zdeněk MATĚJČEK, 2002. ed. *Osvojení a pěstounská péče*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-637-3.
- [11] KRAUS, Blahoslav, 2014. *Základy sociální pedagogiky*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0643-9.
- [12] KRAUS, Blahoslav, 2015. *Životní styl současné české rodiny*. Hradec Králové: Gaudemus. ISBN 978-80-7435-544-8.
- [13] KREBS, Vojtěch, 2010. *Sociální politika*. 5., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 542 s. ISBN 978-80-7357-585-4.
- [14] MATĚJČEK, Z. 2007. *Po dobrém, nebo po zlém?* 6. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-270-6.

- [15] MIOVSKÝ, Michal, 2006. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada Publishing. ISBN 80-247-1362-4.
- [16] NOVOTNÁ, Věra, 2016. *Zákon o sociálně-právní ochraně dětí s komentářem*. Olomouc: ANAG. Právo (ANAG). ISBN 978-80-7554-022-5.
- [17] PAZLAROVÁ, Hana a kol. 2016. *Pěstounská péče: manuál pro pomáhající profese*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1020-7.
- [18] PELIKÁN, Jiří. *Výchova jako teoretický problém*. 1. vyd. Ostrava: Amosium servis, 1995. 234 s. ISBN 80-85498-27-8.
- [19] PRŮCHA, Jan a kol. 1995. *Pedagogický slovník* 1. vyd. Praha: Portál. 292 s. ISBN 80-7178-029-4.
- [20] PURVIS, Karyn B., David R. CROSS a Wendy Lyons SUNSHINE, 2013. *Dítě v nové rodině*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-4535-0.
- [21] SOBOTKOVÁ, Irena, 2007. *Psychologie rodiny*. 2., přeprac. vyd. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-250-8.
- [22] STRAUSS, Anselm L. a CORBIN Juliet. 1999. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, SCAN. ISBN 80-85834-60-X.
- [23] ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ, 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6.
- [24] TOMEŠ, Igor, 2011. *Obory sociální politiky*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-868-5.
- [25] TRNKOVÁ, Lucie, 2018. *Náhradní péče o dítě*. Praha: Wolters Kluwer. Právo prakticky. ISBN 978-80-7552-864-3.
- [26] UHLÍŘOVÁ, Veronika a kol., 2010. *Dítě ve výchově příbuzných*. Praha: Občanské sdružení Rozum a Cit.
- [27] VACÍNOVÁ, Marie, Marta LANGOVÁ, a kol., 2007. *Kapitoly z psychologie učení a výchovy*. Vyd. 2. Praha: Univerzita Jana Amose Komenského. ISBN 978-80-86723-42-6.
- [28] VÁGNEROVÁ, Marie. 2007. *Vývojová psychologie II dospělost a stáří*. Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-1318-5.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

- [1] Dítě a Rodina, 2019. *Pěstounské rodiny v České republice: Základní charakteristiky pěstounů a dětí v pěstounské péči*. [online]. [cit. 2022-03-23]. Dostupné z: [https://www.ditearodina.cz/images/Analiza - pestounske rodiny v Ceske republice.pdf](https://www.ditearodina.cz/images/Analiza_-_pestounske_rodiny_v_Ceske_republice.pdf)
- [2] Nadační fond J&T, 2014. *Náhradní rodinná péče vykonávaná příbuznými dítěte* [online]. [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <http://www.knihovnanrp.cz/wp-content/uploads/2017/03/publikace-158.pdf>
- [3] *Rodinná politika na úrovni krajů a obcí: Metodické „doporučení“ Ministerstva práce a sociálních věcí ČR*. 2022. Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR, 2008, 32 s. Dostupné také z: https://www.mpsv.cz/documents/20142/225508/Rodinna_politika.pdf/c5ac6806-30a5-813c-a561-1578df33368e
- [4] *Úřad práce: Dávky pěstounské péče* [online]. 2021 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/davky-pestounske-pece>
- [5] *Úřad práce: Příspěvek při pěstounské péči* [online]. 2022 [cit. 2022-03-28]. Dostupné z: <https://www.uradprace.cz/prispevek-pri-pestounske-peci>
- [6] *Zpráva o příčinách umístování dětí mimo vlastní rodinu z perspektivy orgánů sociálně-právní ochrany dětí: Česká republika Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. In: 2017 [cit.2022-04-07]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/documents/20142/637531/Zprava.pdf/86ee24d6-04a5-3b0a-a6ec-d0e4be11336a>

ZÁKONY

- [6] *Zákony pro lidi: Sbírka zákonů* [online]. [cit. 2022-03-11]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-89>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
Aj.	a jiné
Apod.	a podobně
Č.	číslo
Sb.	sbírky
OZ	občanský zákoník
OSPOD	Orgán sociálně-právní ochrany dětí
Vč.	včetně
ČR	Česká republika
Např.	například
NRP	náhradní rodinná péče
Tj.	to je
Tzv.	takzvaný
Popř.	popřípadě
P	Participant
T	Tazatel

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Schématické znázornění funkce rodiny (Duková, Duka a Kohoutová, 2013, s. 269).	16
Obrázek 2 Schématické znázornění výchovných stylů (Čábalová, 2011, s. 54).	20
Obrázek 3 Schématické znázornění typy institutu NRP (Bubleová a kol., 2011, s. 39).....	23
Obrázek 4 Osvojení (Bubleová a kol., 2011, s. 45).	25
Obrázek 5 Základní informace o poručenství s osobní péčí (Dobrý pěstoun, 2018, s. 25). 27	
Obrázek 6 Příspěvek při pěstounské péči (Úřad práce, ©2022).....	33
Obrázek 7 Vlastní znázornění vztahů mezi kategoriemi	47

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

Tabulka 1 Vlastní znázornění paradigmatického modelu.....	45
---	----

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha P I: Rozhovor

Příloha P II: Transkripce rozhovorů

PŘÍLOHA P I: ROZHOVOR

Úvodní otázky:

1. Souhlasíte s nahráváním tohoto rozhovoru?
2. Byl/a jste dostatečně seznámen/a s účelem rozhovoru?
3. Cítíte se v tomto prostředí dobře?

Hlavní otázky:

1. Mohl/a byste mi představit, jaký/á jste, popsat se a nastínit mi Váš život?
2. Víte, jaké služby můžete využívat se svými vnoučaty?
(Pokud ano, využili jste někdy danou službu?)
3. Z jakých důvodů se vaše vnouče ocitlo ve Vaší pěstounské péči?
4. Popište mi prosím, jak jste vychovával/a Vaše děti? Jak probíhá výchova Vašich vnoučat?
5. Jsou nějaké výchovné metody, které jste aplikovali na svých dětech a předáváte tyto výchovné vzorce i svým vnoučatům?
6. Jak se Vy cítíte v roli náhradního rodiče?
7. Jaké výchovné metody používáte při výchově s vnoučetem?
8. Co byste mi dokázal/a říct o pozitivních a negativních aspektech v rámci výchovy vnoučat?
9. Jaký faktor považujete za nejtěžší vzhledem k výchově svých vnoučat?
10. Jaký faktor považujete za pozitivní vzhledem k výchově svých vnoučat?
11. Prosím popište mi, jaké jsou vazby/vztahy mezi Vámi a vnoučaty?
12. S jakými problémy se ve vztahu s Vašimi vnoučaty potýkáte? Co bylo nejtěžší?
Co naopak hodnotíte jako nejlepší?
13. Jak vidíte Vaši budoucnost a budoucnost svých vnoučat?
14. Je ještě něco, co byste chtěli doplnit?

PŘÍLOHA P II: TRANSKRIPCE ROZHovorŮ

P1

T: Dobrý den, jmenuji se Denisa Jeřábková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Fakultě Humanitních studií ve Zlíně. Tento rozhovor bude sloužit k mé bakalářské práci, která se zabývá pěstounskou péčí příbuzných a generačními rozdíly v rodině. Rozhovor bude zcela anonymní. Souhlasíte nahráváním tohoto rozhovoru?

P1: *Dobrý den, ano.*

T: Byla jste dostatečně seznámena s účelem rozhovoru?

P1: *Ano.*

T: Cítíte se v tomto prostředí dobře?

P1: *Ano, děkuji za zptání.*

T: Mohla byste mi představit, jaká jste, popsat se a nastínit mi Váš život?

P1: *Je mi 60 let. Žiju s manželem, staráme se teda o vnučku, čerstvě máme ještě v péči vnučka od druhé sestry. S manželem si žijeme, jako tak v pohodě. To víte, manžel je voják z povolání, takže to bylo chvilčkama takové náročné. On je takový důsledný. Stejně tak vychovával i naše dvě dcery. Řekla bych, že jsme takoví v klidu, snažíme se pro ty naše vnučata udělat maximum, aby se nám to povedlo.*

T: Víte, jaké služby můžete využívat se svými vnučaty? (Pokud ano, využila, jste někdy danou službu?)

P1: *No, tak spolupracujeme vlastně s tím OSPODEM, potom k nám chodí i pracovníce z doprovázející organizace, ti nám nabízejí podporu, ale musím se přiznat, že ta doprovázející organizace, nevím, jestli je to tím, že nám změnili klíčovou pracovníci, tak jsme z nich docela zklamaní a řešili jsme i nějakou změnu. Máme informace o tom, kam se můžeme obrátit a o co můžeme požádat ve vztahu k dětem, to víme si myslím, teda aspoň ty základní.*

T: Z jakých důvodů se Vaše vnuče ocitlo ve Vaší pěstounské péči?

P1: *No, víte co, my jsme to měli takové složité. My jsme se snažili ty naše dcery vychovávat opravdu důsledně. Manžel dbal na to, aby prostě byl ve všem řád a pořádek. Museli chodit brzo domů, hlídali jsme je, peskovali, ale prostě se to nepovedlo. Oni nám začali utíkat z domu a obě dvě, jedna za druhou začali brát drogy a vlastně už se o děti nemohli starat. A hlavně ted'ka co máme tu vnučku v péči, tak dcera prostě od nás utekla a zmizela a ani jsme*

o ní nic nevěděli. Věděli jsme jenom, že brala drogy, strašně se zadlužila, takže my jsme spláceli její dluhy a bylo to pro nás takové složité a potom bohužel se někde našla mrtvá. Bohužel se nám do teďka o tom, špatně mluví a kvůli těm dluhům, aby nepřešli na naši vnučku, tak jsme museli prodat náš dům a žijeme v nájmu u naší babičky. Tak je to takové složité i s tou babičkou soužití, ale vnučku milujeme. Ted' čerstvě máme ve své péči vnuka od druhé dcery, která taky spadla do drog, ta taky je zadlužená. Takže je to takové přes kopírák.

T: Popište mi prosím, jak jste vychovávala Vaše děti? Jak probíhá výchova Vašich vnoučat?

PI: *No tak, jak jsem už říkala. My jsme hodně dbali na to, to byl na to důsledný manžel, aby dcery musely striktně všechno dodržovat, měli jsme to tady nastavené, hlídali jsme je, aby nikde netrajdali, aby prostě všechno dodržovali, ve všem musel být pořádek, protože jsme z nich chtěli něco slušného vychovat. Nějak se to nepovedlo. Holky se nám nějak odvděčily špatně, že začali utíkat a nevíme proč. Jako jak se to stalo, že spadli do těch drog, my jsme udělali úplně všechno, co jsme považovali za důležité. Hlavně jsme chtěli, aby se chytli v životě, aby z nich něco pořádného bylo, ale úplně se to asi nepovedlo. Nevím prostě, ale asi je v těch holkách něco špatného no. Ted' u těch našich vnoučat to máme takové tak, vnoučata samozřejmě milujeme, ale musí být taky takový pořádek a aby dodržovali to, co tady máme nastavené. Musím tedy říct, že už to máme tady takové volnější, protože ta vnučka je takový miláček náš, ona se usměje a my ji ustoupíme. A ona hlavně dědu má omotaného kolem prstu, ona je taková naše malá potvůrka. Ale jako myslím si, hodně dbáme na to, aby tady pravidla byli, aby je dodržovala, ale i jsme na ni takoví bych řekla měkčí.*

T: Jsou nějaké výchovné metody, které jste aplikovali na svých dětech a předáváte tyto výchovné vzorce i svým vnoučatům?

PI: *Snažíme se samozřejmě, něco vykřesat, aby z nich něco bylo. No, jakože u vnučky, tak jako prostě hledíme na to, aby měla pěkné známky, ať to v té škole šlape. Tak jako u těch našich dcer, to jsme se taky hodně snažili, že jsme jim kontrolovali ty úlohy a dupali na ně každý den, aby hleděli do těch učebnic. No to víte, je to tak jako my máme taky nějaké trošku vzdělání a měli jsme strach, aby holky byly v pohodě do budoucna, aby se o sebe dokázaly postarat a aby nebyly bez peněz. Tak jako jsme hodně tlačili i na tu školu. Ted' u té naší vnučky to taky jako tak děláme a myslíme si, že se nám to osvědčuje, ona je šikovná, ve škole se jí daří, paní učitelka ji chválí a myslím si, že je to naše taková velká zásluha, jak se nám to u těch našich dospělých dcer nedařilo, tak aspoň u té vnučky to vypadá dobře.*

T: Jak se Vy cítíte v roli náhradního rodiče?

PI: *No, tak co si budeme, je to takové složité. My jsme babička s dědečkem, tak jako víme, že, bysme si měli ty naše vnoučata rozmazlovat, taky už to zdravíčko není nejlepší že. Představovali jsme si, že si už budeme tak odpočívat, být na té zahradě a chodit kolem domu na procházky, ale nedá se nic dělat. Vnučka je naše zlatíčko, tak to určitě zvládneme, ale to víte roky jsou a už je to pro nás takové těžší, někdy jsme aj unavení, ale pro vnučku uděláme samozřejmě úplně všechno, co půjde.*

T: Jaké výchovné metody používáte při výchově s vnoučetem?

PI: *No, tak ty tresty moc nedáváme, to se přiznáváme, protože ona je naše zlatíčko, ale samozřejmě, když se něco podaří, tak ji pochválíme, dostane nějakou dobrotu, nebo když je hezké vysvědčení, tak ji děda teď koupil luk, protože ona strašně ráda s dědou trénuje s lukem a s kuší. Ikdyž tou kuší já moc teda nadšená nejsem, to je nebezpečné, no ale toš víte, děda je voják z povolání, tak on si ju tak trošku směřuje klučičím stylem, ale je to pro nu odměna a ju to baví, a tak ráda je na zahrádce. Zvířátko jsme za odměnu koupili, pořídili jsme kočičku, máme pejska. Ona je nám za to vděčná, ona i doma pomůže sama, je fakt šikovná, musíme ju pochválit.*

T: Co byste mi dokázala říct o pozitivních a negativních aspektech v rámci výchovy vnoučat?

PI: *To víte, pro nás je to takové rozptýlení že, když bysme tu vnučku neměli u sebe, tak ju tak často nevidíme a je fakt teda, že když ji měla mamka, tak oni furt někde trajdali a neviděli jsme ji tak, dva roky, protože jsme o ní ani nevěděli. Takto ji vidíme každý den, můžeme se s ní potěšit, víme o ní prostě všechno a vidíme prostě, jak hezky roste, jak se jí daří, tak to vidíme takové jako fajn, že jsme spolu v kontaktu. A takové ty negativní aspekty, tak je to pro nás takové vyčerpávající, že kdybysme tu vnučku měli možnost, tak jak třeba k nějaké babičce dát na 14 dní na prázdniny, abychom si odpočinuli, tak by to bylo taky takové fajn, protože přece jenom kolem té šedesátky, nám ty síly trošku ubývají a taky jsme si chtěli trošku poodpočívat, tak asi tohle bych řekla.*

T: Jaký faktor považujete za nejtěžší vzhledem k výchově svých vnoučat?

PI: *Jako, máme strach, aby ta naše vnučka nedopadla jako ta naše dcera, protože jako teď je v okolí spoustu takových, jako my se samozřejmě snažíme, ji ochránit, ale nikdy nevíme. Teď ta doba není taková úplně dobrá, takže máme strach. Ona je sice hodná, ale ještě je malá, je ve čtvrté třídě, tak zatím jakože moc nevyhledává problémové spolužáky, ona je taková jiná. Myslím si, že nejnáročnější asi bude ochránit ji před tím, aby neskončila tak,*

jak její mamka, aby prostě se nám podařilo, aby měla vzdělání, dodělala školu, aby to prostě byla ta naše Klárinka, která s náma bude pořád v kontaktu, tak to si myslíme, že to je takové nejhörší, aby se nám to podařilo, z toho máme velký strach.

T: Jaký faktor považujete za pozitivní vzhledem k výchově svých vnoučat?

PI: *Za pozitivní, no víme, že u našich dcer se to moc nepovedlo, tak si myslíme, že kdyby ji vychovávala ta její mamka, tak z Klárinky by nic nebylo, ale takto vlastně víme, že jí dáme maximum, dostane najíst u nás, má všechno, co potřebuje a myslíme si, že se nám to podaří. Bude slušná vychovaná holka, která si potom založí rodinu, budeme v kontaktu, a to si myslíme, že kdyby byla u její mamky, tak by se to nepovedlo. Protože ona, ta její mamka jakože, ikdyž nás to trápí, že skončila, jak skončila, tak dlouhou dobu, pořád do těch drog padala, ona se chvílku snažila fungovat, chvílku se jí to dařilo, ale pak zase do toho sklouzla a tím vším do toho tahala tu naši vnučku. Ona to všechno viděla, ona s ní prožívala všechno, co se tam děje v té domácnosti, že prostě neměli kolikrát co jíst a s námi myslíme, že tady nic takového neprožije a tady toto bude mít takový dobrý start do života.*

T: Popište mi, jaké jsou vztahy mezi Vámi a vnoučaty?

PI: *No krásné, jako tak, jak jsem říkala. Klárka hlavně dědu, jakože manžela si omotala kolem prstu, ona je taková potvůrečka, ale je moc hodná. Ikdyž je v té čtvrté třídě, tak začíná trošičku ta puberta, tak se umí trošičku urazit, nebo nafouknout, ale jinak je ona ještě hodně dětská. Hodně času trávíme na té zahradě, ona by chtěla být veterinářkou, takže ty zvířátka máme. Ona nám pomáhá, ona je taková ještě jakože bezelstná, není s ní vůbec žádný problém, chodí se popusinkovat, takže si opravdu myslíme, že máme ten vztah moc pěkný.*

T: S jakými problémy se ve vztahu s Vašimi vnoučaty potýkáte? Co bylo nejtěžší? Co naopak hodnotíte jako nejlepší?

PI: *No, tak samozřejmě ze začátku nejtěžší bylo, když ona vlastně přešla k nám od té mamky, když se s ní různě potulovala, jakože bůhví kde, tak aby fungoval ten režim. Protože ona byla zvyklá si dělat, co chce. Takže to pro nás bylo hodně těžké zezáčátku, aby nás vůbec poslouchala. Byla zvyklá jest jako takové ptákoviny, jako brambůrky, hranolky a vlastně ona nám nechtěla jíst ani normální jídlo, které jsme uvařili, protože to nikdy nejedla, tak, než jsme ji převedli na tu normální stravu, zeleninu, na ty knedlíky s omáčkou nebo něco, tak nám to teda trvalo, je fakt, že ona byla taková hubeňoučká a fakt, než se nám to podařilo trošku zkorigovat, když člověk po ní něco chtěl, aby to udělala, tak to bylo takové. Protože to, že prožívala, že chodili různě a trajdali a kolikrát nebyla najezená, tak na druhou stranu*

se ani po ní nic nechtělo. Nebyla ani zvyklá na to, pojd' jdeme si uklidit hračky, tak jako ona nebyla zvyklá a samotnou ji to nenapadlo. Chvíli to trvalo, než jsme ji to naučili a s námi společně fungovat, ale teď už si myslím, teď je to úplně v pohodě. To byly takové ty tři první měsíce horší, ale teď už je to úplně v pořádku.

T: Jak vidíte Vaši budoucnost a budoucnost svých vnoučat?

***PI:** My doufáme, že se nám u vnučky podaří všechno, že prostě ona i k těm zvířátkům tihne, že ona prostě bude mít práci slušnou, zatím jakože opravdu dbáme na to, aby se nestýkala s žádnýma děčkama, které jsou problémové a ju to ani neláká, tak my pevně doufáme, že prostě bude mít rodinu, slušnou práci a budeme tak nějak v kontaktu. A ještě, ikdyž už máme těch šedesát, tak se těšíme, že snad nějaké to pravnouče a že si to budeme společně užívat. No, ale co si budeme na druhou stranu se těšíme, až bude veliká, protože už ani těch sil moc není, a potřebujeme si i poodpočívát.*

T: Je ještě něco, co byste chtěli doplnit?

***PI:** Pro celou naši rodinu, i pro tu naši vnučku je těžké jako, to, co se stalo s tou mamkou. Ona to jako, máme trošku strach z toho, aby se s tím vyrovnala, aby se jí to nevracelo. My teda o tom nemluvíme, až bude malá chtít, tak se zeptá, ale je to u nás takové téma, o kterém se nemluví. Někde v koutku cítím, že to není úplně dobře, že bysme to měli nakousnout, co se s tou mamkou stalo, ale zase chceme, aby ta naše malá byla v klidu. Takže to je ještě takové, co nás trápí a máme to u nás nedořešené.*

T: Dobře. Děkuji Vám za poskytnutí rozhovoru. Nashledanou

***PI:** Nemáte za co, nashledanou.*

P2

T: Dobrý den, jmenuji se Denisa Jeřábková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Fakultě Humanitních studií ve Zlíně. Tento rozhovor bude sloužit k mé bakalářské práci, která se zabývá pěstounskou péčí příbuzných a generačními rozdíly v rodině. Rozhovor bude zcela anonymní. Souhlasíte nahráváním tohoto rozhovoru?

***P2:** Dobrý den, ano.*

T: Byla jste dostatečně seznámena s účelem rozhovoru?

***P2:** Ano*

T: Cítíte se v tomto prostředí dobře?

P2: *Ano, děkuji.*

T: Mohla byste se mi představit, jaká jste, popsat se a nastínit mi Váš život?

P2: *Je mi 45 let a stala jsem se babičkou ve velmi mladém věku, protože můj syn začal s dětmi v nějakých 17 letech se svou partnerkou. Já žiju s přítelem a budeme se brát, společné děti nemáme, ale já mám z předešlého vztahu syna a ve své péči mám 3 vnoučata, jeho děti. Jsou to ještě prcci, ten nejmenší chlapeček je ve školce má 3 roky, prostřední chlapeček chodí do nulté třídy základní školy má 6 let a nejstarší holčička má 8 let a chodí do druhé třídy základní školy. Tak nějak bojujeme, já se snažím a jsem ráda, že ty děti jsou u mě, u nás. I můj přítel je moc hezky přijal, děti jsou nadšené, protože přítel je aktivní sportovec, takže mi pomáhá, jak to jde.*

T: Víte, jaké služby můžete využívat se svými vnoučaty? (Pokud ano, využili jste někdy danou službu?)

P2: *Ano vím. Víte já jsem se z minulosti poučila, protože při výchově syna jsem udělala spoustu chyb a opravdu se snažím spolupracovat se všemi organizacemi, o kterých jsem se dozvěděla, nejenom s doprovázející organizací, kterou mají k dispozici pěstouni. I ta doprovázející organizace mi v mnohém pomohla, že mi prostě nabídla spoustu služeb, o kterých jsem netušila a všechny využívám. Chodíme k psychologovi a musím říct, že jsem úplně nadšená, když vidím konečně u dětí pokroky, protože zezачátku to bylo hodně těžké.*

T: Z jakých důvodů se vaše vnoučata ocitla ve Vaší pěstounské péči?

P2: *Bylo to složité. Je pravda, že můj syn byl velmi talentovaný, šikovný, měl hezky našlápnuto do života, věnoval se sportovní aktivitě. Potom začal kouřit marihuanu a šlo to od devíti k pěti. Myslím si, že občas do toho přidává i pervitin, navíc bych řekla, že tady to dlouhodobé braní drog, mu změnilo jeho osobnost. Bývá hodně agresivní a děti se ho už teď bojí, takže tu péči absolutně nezvládal. My jsme to hodně řešili s OSPODEM, a nakonec soud rozhodl o tom, že všechny tři děti přešly ke mně do péče. On bydlel teda s přítelkyní, oni děti zanedbávali, došlo i oznámení na OSPOD od sousedů i od dětské lékařky. OSPOD nás kontaktoval, protože věděl, že jsem babička a po dohodě jsme přistoupili s přítelem na to, že si vezmeme děti k sobě do péče. My máme děti rádi, stejně jsme je tady měli každý víkend a každé prázdniny.*

T: Popište mi prosím, jak jste vychovávala Vaše děti? Jak probíhá výchova Vašich vnoučat?

P2: *Já jsem měla vcelku takové složité manželství. Je pravda, že jsem hodně trpěla, nakonec to skončilo tak, že jsem se rozvedla a fakt si uvědomuju, že ikdyž jsem syna zajišťovala materiálně, jako peníze jsme měli, protože já podnikám. Měl všechno, na co si vzpomněl. Měl nejnovější mobily, měl značkové drahé oblečení. Uvědomuju si, až mám děti u sebe, že syn asi potřeboval i něco víc a to vnímám, že jsem udělala velkou chybu a že potřeboval více pozornosti. Člověk se učí, myslela jsem, že pro něho dělám to nejlepší, že když mu dám všechno, co chce, mohl chodit ven, já jsem ho nikdy nějak neomezovala, měl takovou volnější výchovu, dala jsem mu prostor, aby byl spokojený a aby neřekl, že má matku nějakou trapnou, ale asi to byla taky chyba. U vnoučat jsem k tomu přistoupila úplně jinak, ta péče je opravdu náročná, já jsem musela i tu živnost přerušit a teď žijeme z dávek pěstounské péče a příjmu přítele, zvládneme to, ale je to hodně náročné. Obrátila jsem to a dětem dávám tu citovou lásku, to co, jsem zanedbala a vím o tom u syna. Teď to věnuji vnoučatům, je to náročné, ale opravdu vidím, že ty děti jsou na nás zafixované a že jsou spokojené. Udělala jsem zásadní rozdíl v té výchově.*

T: Jsou nějaké výchovné metody, které jste aplikovali na svých dětech a předáváte tyto výchovné vzorce i svým vnoučatům?

P2: *Právě na toto si dávám pozor. Když se toto všechno stalo, já jsem začala studovat i psychologii, mě to hodně zajímalo, já jsem si udělala spoustu kurzů, věnovala jsem se hodně tomu, protože jsem měla opravdu strach. Uvědomila jsem si, že jsem udělala ve výchově spoustu chyb, samozřejmě neúmyslně, nenapadlo mě to, byla jsem hodně mladá, ale teď se opravdu snažím těch chyb vyvarovat. Myslím si, že to, co postrádal můj syn, hlavně lásku, citové zázemí a takovou pozornost, tak dětem dávám maximum a dbám na to, aby ten přístup byl odlišný. Samozřejmě, tak jak jsem odměňovala syna, když se mu něco podařila, tak to praktikuji i u vnoučat, ale řekla bych, že si dávám hodně pozor na to, abych ty výchovné vzorce neopakovala.*

T: Jak se cítíte v roli náhradního rodiče?

P2: *Je to náročné, protože jsme si původně s přítelem plánovali, že odcestujeme mimo republiku, do nějaké pěkné země a budeme tam žít a relaxovat, přítel má totiž pracovní nárok na výsluhu. Teď se to hodně změnilo, jsem vyčerpaná a unavená, protože všechny děti jsou velmi divoké, mají hodně velké potřeby, ono je to vlastně i tím, že když si můj syn našel tu partnerku, ona je matka všech tří dětí, ona brala drogy i v těhotenství, a je to vidět, protože děti jsou živé, mají velké poruchy, všechny děti musí mít asistenta pedagoga ve škole. Jako náhradní rodič se cítím velmi vyčerpaně, samozřejmě pro děti udělám maximum, jsou můj*

život a jsem velmi moc vděčná partnerovi, že mi velice pomáhá. Představovala jsem si to jinak do budoucna.

T: Jaké výchovné metody používáte při výchově s vnoučaty?

P2: *Jsem ráda, že mám oporu v manželovi, snažím se dbát na to, aby každé z dětí mělo pocit, že má intenzivní a individuální péči, ani jedno z nich není nijak odstrkované, zanedbávané, takže když vidím, že vnučka má nějaké horší citové období, že mě víc potřebuje, přítel vezme kluky a jedou sportovat, ti jsou nadšení. To víte, on to s tím sportem aj přehání, ale děcka to baví, já si ráda zarelexuju, ale pak se snažím věnovat všem dětem a tu pozornost stejně, aby necítily, že některé z nich je upřednostňované. Hodně dbám i na to, aby děti měli zdravou výživu. Nemáme doma televizi, myslím si, že děti nepotřebují moc informací, které stejně získávají i venku, ve škole, spíš si pouštíme na DVD pohádky, něco pěkného, ale snažím se u dětí aplikovat zdravější životní styl, chodíme často ven, chodíme do přírody, já si doma pěstuju různé bylinky. Děti jsou na to zvyklé, mají to rády a samozřejmě je odměňuju a ocením, když se jim něco povede. Obejmu je, dám jim pusu, že to bylo úžasné, i když s něčím pomůžou, to si velmi cením. Vidím na dětech, že jsou nadšené, když jim svěřím nějaký lehčí úkol, že to zvládnou, že se to povedlo a pochválím je za to. Nebo za odměnu si zahrajeme nějakou hru, kterou mají všichni rádi.*

T: Co byste mi dokázala říct o pozitivních a negativních aspektech v rámci výchovy vnoučat?

P2: *Za pozitivní považují, že tu máme stále živo, i když je to náročná péče, jsou to naše zlatíčka. Oradostňují nám život, je to takové jiné, zas bysme nemysleli na takové běžné životní starosti, na to nemáme prostě čas. V tomto je to takové, že se intenzivně věnujeme dětem, a i když třeba teď přichází nějaké finanční problémy, vždycky to pořešíme, odsuneme to stranou, protože nejdůležitější jsou děti, jsou to takové naše sluníčka, které nás vždycky odvedou z našich starostí. Za negativní považují náročnou péči, kolikrát řešíme složité věci a nevíme si rady, musíme zajít za odborníky, protože děti měly jednak opožděný vývoj, jednak si opravdu nesou nějaké traumata z období, kdy žily u mého syna a té jeho přítelkyně. Nevíme o tom. Ten prostřední byl na tom nejhůř, ten nám vůbec nemluvil a odmítá nám do teď mluvit a chytit za ruku někoho cizího, koho vidí poprvé. Měli jsme problém při nástupu do školky i do toho nultého ročníku v té škole, má asistenta pedagoga. Musí mu sednout i ten asistent, pro mě je to hodně těžké, protože on nerespektuje nikoho a funguje ve škole jenom, když já tam sedím v pozadí, tak on je zlatý, to mi říkali paní učitelky. Jakmile já v té škole nejsem tak on neposlouchá, lítá, nic nedělá, nespolupracuje, bije děti, takže pro mě je to fakt tak*

těžké, že já ještě obden trávím čas v té škole. Zkoušíme to nějak nastavit, ale tohle je asi to negativní, že já jsem už tak strašně unavená, že mi někdy přijde, že jsem bez energie a nemůžu těm dětem dát tolik, jako kdybych fungovala, jako jenom babička, i když třeba jenom na každý víkend. Asi kdyby situace byla v pohodě, tak bych se těm dětem, mohla bych jim více věnovat energie, více výletů. Ted' ti děti mě mají i spojené s těma povinnostma, které si mají plnit u rodičů, připravovat se do školy. My jako babička s dědečkem jsme děti měli brát na výlety a mít hezké zážitky, tak to trochu vnímám jako negativně. Děti jsou i někdy nazlobené, že musí něco udělat, že u mamky by to nemusely, tak to vnímám docela blbě.

T: Jaký faktor považujete za nejtěžší vzhledem k výchově svých vnoučat?

***P2:** Za nejtěžší považuji asi tohle, že se ve mně hodně bije role maminky a babičky. Ve své podstatě děcka mi začali říkat mami, nevíme, co s tím, ale o ni to prostě vidí ve škole, ve školce, že ostatní, kteří doprovázejí do školky a do školy děti, že jsou maminky a ve mně se to hrozně bije tato role. Já si s tím úplně nevím rady, snažím se. Chtěla bych být více babička rozmazlující, ale nemůžu, musím dětem nastavovat nějaká pravidla, aby nám to všechno fungovalo. Tohle je asi pro mě nejtěžší oddělit tyto dvě role.*

T: Jaký faktor považujete za pozitivní vzhledem k výchově svých vnoučat?

***P2:** Za pozitivní, že můžu těm dětem pomoc ke startu do života. Opravdu se s přítelem velmi snažíme, aby měli všechno, ne jenom po té materiální stránce, ale i citové stránce, aby se hezky rozvíjely. Snažíme se o to, aby měli zájmové kroužky, které je baví. Malá chodí do baletu, kluci chodí do fotbálku. Uvidíme, jak je to bude bavit, rozhodně je nechceme tlačit k nějakým aktivitám, které by vnímaly, jako nutnost. Myslíme si, že v pozitivním slova smyslu, když jsou děti u nás, tak jim dáme do života nabídku, co všechno můžou využít, že se vlastně setkají se všema možnostma, jako v běžné rodině. Záleží na nich, jak to využijí, ale ty děti se moc hezky mít budou.*

T: Prosím popište mi, jaké jsou vztahy mezi Vámi a vnoučaty?

***P2:** Výborné, tak jako je pravda, že děti jsou na nás hodně fixované. Ještě mi hodně chodí pomáhat moje mamka, takže tu mají taky velmi rádi a samozřejmě mamka a tat'ka od mého přítele, takže je vidět, že děti jsou na nás hodně fixované, chceme udělat pro ně první, poslední, opravdu je moc milujeme a řekla bych, že ty vztahy máme velmi pěkné. Nikdy se mi nestalo, že by byly sprosté, že by nám nadávaly, nebo nedej bože nás bouchly, to vůbec, v žádném případě.*

T: S jakými problémy se ve vztahu s Vašimi vnoučaty potýkáte? Co bylo nejtěžší? Co naopak hodnotíte jako nejlepší?

P2: *Problémy, které řešíme, tak vůbec nastavení toho, aby byli schopné fungovat. Oni totiž ty děti k nám přišly postupně. My jsme u sebe nejdřív měli holčičku, pak přišel prostřední chlapec a pak ten nejmladší. Ono nejtěžší bylo, dosáhnout toho, aby se ty děti vžily, a aby mezi nimi nepanovala žádná rivalita, aby se necítily v ohrožení to naše dítě v uvozovkách to naše vnouče, které jsme tady měli už v péči, s tím, že přijde nové vnouče. Na druhou stranu to nově přichází dítě, potřebovalo větší péči, takže pro nás bylo nejtěžší vybruslit tady z té situace, aby se necítila odstrčená například ta naše vnučka, tím, že jsme přijali do péče vnuka a potom toho dalšího vnuka, protože s těmi přichozími dětmi, bylo strašně práce. Oni byli jak zvířátka, oni nemluvili, běhali nám tady po domě. Na druhou stranu malá trpěla tím, že už neměla naši stoprocentní pozornost. Asi toto bylo nejtěžší, bylo to období asi jednoho roku, kdy jsme s tím hodně bojovali. Řešili jsme to i s rodinným terapeutem, snažila jsem se. Doprovázející organizace mi v tom hodně pomohla, já sama jsem si spoustu věcí nastudovala, takže jsem se snažila udělat maximum, pro to, aby ty děti byly v pohodě spolu, a aby se nevnímaly jako nějaké soupeře, a myslím si, že se to podařilo. Co vnímám pozitivně je to, že ty děti jsou spolu. Jsou tři, jsou to tři sourozenci, jsou na sebe hodně vázaní. Je fakt, že jsou každý jiný, každý je svým způsobem problémoví, tak já to vnímám velmi pozitivně a je pro mě hodně důležité, že ty děti mají jeden druhého.*

T: Jak vidíte Vaši budoucnost a budoucnost Vašich vnoučat?

P2: *Já pevně doufám, že tím, že se opravdu snažíme volit ten odlišný přístup než tak, jak se mi to nepodařilo u syna, u té výchovy. Pevně doufám, že se dětem podaří vést úplně normální život, nemusí být nějakí vysokoškoláci, klidně ať se normálně vyučí něčím, co je bude bavit, ale prostě já bych si tak moc přála a viděla bych to, aby děti byly prostě spokojené v životě, šťastné. Aby měly svoji vlastní rodinu, abysme zůstali pořád v kontaktu, aby oni sourozenci mezi sebou byli pořád v kontaktu, ať ty vztahy zůstanou pořád tak pěkné, jak jsou a já doufám, že se nám to podaří, že každé z dětí, bude dělat to, co chce. Ikdyby tu rodinu neměli, nevadí, budou spokojení, budou umět fungovat, chytanou se prostě v tom životě. Jak vidím budoucnost mou a mého přítele, no pořád toužíme po tom odpočinku, někde na lodi, nemusí to být mimo republiku, ale třeba někde tady v přírodě a abychom s dětmi měli ty kontakty pořád a abysme se navštěvovali, ale na ten odpočinek se moc těšíme s přítelem.*

T: Je ještě něco, co byste chtěla doplnit?

P2: Doplnit, moc bych přála dětem, aby byly šťastné a spokojené a já pro to udělám úplně všechno. Prítel mi hodně pomáhá, takže to je takové mé přání, aby děti byly šťastné a spokojené.

T: Mokrát Vám děkuji za rozhovor. Přeji pěkný den a nashledanou.

P2: Vám také. Nashledanou.

P3

T: Dobrý den, jmenuji se Denisa Jeřábková a jsem studentkou Sociální pedagogiky na Fakultě Humanitních studií ve Zlíně. Tento rozhovor bude sloužit k mé bakalářské práci, která se zabývá pěstounskou péčí příbuzných a generačními rozdíly v rodině. Rozhovor bude zcela anonymní. Souhlasíte nahráváním tohoto rozhovoru?

P3: Dobrý den, ano.

T: Byla jste dostatečně seznámena s účelem rozhovoru?

P3: Ano.

T: Cítíte se v tomto prostředí dobře?

P3: Ano, děkuju.

T: Mohla byste se mi představit, jaká jste, popsat se a nastítnit mi Váš život?

P3: Já jsem vdova, už dlouhou dobu jsem vdova a funguju, tak nějak samostatně. Je mi 50 let a mám ve své péči vnučku. Vnučka už je v pubertálním věku, jsme takové v pohodě, spokojené, dá se říct, že si žijeme moc pěkně.

T: Víte, jaké služby můžete využívat se svými vnoučaty? (Pokud ano, využila jste někdy danou službu?)

P3: Vím, vím, vím. Já jsem hodně pracovně zaneprázdněná, vnučka už mě nějak moc nepotřebuje, přece už je jenom v té pubertě, ona má ty svoje kamarádky. K nám hlavně chodí ta doprovázející organizace a ten OSPOD, my ani moc nepotřebujeme. Ze začátku, když jsem vnučku dostala do péče, tak to bylo takové náročné, ale teď fakt my fungujeme jako normální rodina. Víme o těch službách, ale ani je nepotřebujeme a nevyužíváme je.

T: Z jakých důvodu se vaše vnučka ocitla ve Vaší pěstounské péči?

P3: *No, o tom se mi velice špatně mluví. Moje dcerka, maminka vlastně vnučky, ona onemocněla onkologickým onemocněním a umřela. Tatínek nebyl v rodném listu, takže z tohoto důvodu mám vnučku ve své péči, je to pro nás velmi bolestné. Vnučka to velmi špatně nesla, tak jsme si zůstali jedna pro druhou a jsme na sebe hodně vázáné. Já jsem svoji dceru milovala, ona se mé vnučce věnovala maximálně, ale život je takový no, takže to je takový ten důvod.*

T: Popište mi prosím, jak jste vychovávala Vaše děti? Jak probíhá výchova Vaší vnučky?

P3: *Já bych řekla, že je to hodně podobné, protože moje dcerka byla fakt šikovná holka, myslím si, že na ten život se mi ji podařilo připravit dobře, vychovávali jsme ji tehdy i s manželem. Řekla bych, že ty postupy jsou fakt stejné a u vnučky se mi to taky osvědčuje, vnučka je šikovná holka. No to víte, někdy ty holky v pubertě jsou takové napapučené, zavře se v pokojíku a potřebuje si mluvit se svými kamarádkama, ale myslím si, že to máme nastavené dobře. Nemusela jsem nijak měnit ty výchovné přístupy, že jsem vychovala dobře svoji dceru, a že tak dobře vychovám i svoji vnučku.*

T: Jsou nějaké výchovné metody, které jste aplikovali na svých dětech a předáváte tyto výchovné vzorce i své vnučce?

P3: *Ano, řekla bych, že postupuju stejně. Tak jak u nás doma, tak se trošku snažím, přenáším si to i z mé rodiny, jako vždycky jsme dbali na to, abychom měli doma trošku povinnosti. Já, když vidím, tady ty děcka – spolužáky, mojí vnučky, kdy za celý den jsou zavřené za dveřma a nechytou se doma ničeho, je jim za těžko vyskládat i tu blbou myčku. Takže my fakt máme, ne že bychom měli doma úplně rajony, ale vnučka prostě pokoj uklidí, vysaje, už je veliká. Dbáme na to, mám ji u sebe už od jejich 8 let. Takto jsme si to nastavili a ona mi chtěla pomáhat, takže toto se mi opravdu osvědčilo i u mé dcery, že byla potom taková do budoucna, že chtěla pomáhat ostatním a na toto dbám taky a samozřejmě rozmazluju. To je takový výchovný přístup, to jako musím. To jinak nejde. Měla jsem to tak u své dcery, mám to i tak u své vnučky. Máme společné večery, pomazlíme se, najíme se dobrot a pustíme si nějaký dobrý film. Já jsem vděčná za to, že vnučka to ještě chce, protože vím, že když bude starší tak to pro ni bude trošku trapné, ale teď ještě v tomto věku stojí a dělala jsem to tak i se svojí dcerkou a myslím, že je to takové rozmazlování fajn.*

T: Jak se cítíte v roli náhradního rodiče?

P3: *No to víte no, moje vnučka je jako moje dcera. Ještě nemám tolik let, prostě to tak přišlo, život to tak přinesl a když nemám tu svoji dceru, tak mám aspoň tu vnučku. Jsem šťastná, že*

opravdu jsme tady jedna pro druhou, hlavně v tom těžkém období na začátku. Já mám vnučku jako dceru.

T: Jaké výchovné metody používáte při výchově své vnučky?

P3: *To samozřejmě používáme. Ze začátku jsme si to museli nastavit, když ve škole byla špatná známka, tak ona zezáčátku měla hodně strach a úzkosti z toho, že mě zklame. I když jsme se vídali, chodila sem na prázdniny a na víkendy. Když dostala blbou známku, nebo poznámku za nějakou blbost, tak mi to neřekla, protože se bála. Až jsem to zjistila úplně náhodně, nechtěla jsem ji lézt do soukromí, že bych každý den tahala žákovku z aktovky, jenom jsem se zeptala, jestli je všechno v pohodě, ona řekla, že jo a já jsem to všechno zjistila, až na třídní schůzce. Tak jsme si popovídali, chvíli to trvalo. Ona prostě chtěla strašně u mě být, já ji mám ráda a ona to ví. Ona měla prostě hrůzu z toho, že mě zklame, že budu plakat, že budu nešťastná a že ještě k těm všem starostem přibude, ještě to, že mě zklame. Takže i byla taková, že chtěla mít dobré výsledky, na tom trošku pracujeme i teď. Je to takové, že ji ujišťuji, že to není to nejdůležitější, ale ona to v sobě má tak nějak zakotvené, takže se ji snažím povzbudit. I jsme kvůli tomu byli u psycholožky, co si budem povídat, ona i ten neúspěch ve škole bere velmi špatně, ona chce být mezi těma nejlepšíma a nedaří se to někdy. Takže, každý je jiný a snažíme se na tom pracovat a hodně dám na radu té psycholožky, která mi třeba řekne, jak na to reagovat a tak.*

T: Co byste mi dokázala říct o pozitivních a negativních aspektech v rámci výchovy vnučky?

P3: *Víte co, mně se to fakt těžko hodnotí, protože já ji mám jako dceru. Když to vezmu obecně, jako bych vychovávala svou dceru, vždycky to přináší něco. Hodně se bojím té nastupující puberty, nebo až přijde první kluk a mám strach hlavně z toho, že ona, jak je taková úzkostnější, chce být ve všem dokonalá a kdyby to nedej bože s klukem nedopadlo, tak, mám fakt hrůzu z toho, jak ona zareaguje. Aby se mi neuzavřela, já si sama v tomto moc nevěřím. Je to takové, že se ve mně bije role maminky a babičky. Já k ní přistupuju jako mamka, možná by potřebovala v té chvíli babičku. Nevím. Pro mě bude velmi těžké to dospívání, protože my už tak vžité jsme. Ona už tu mamku nikdy mít nebude, já budu stále v tom jejím životě jako její babička, nejbližší do konce života a bude se na mě se vším obracet. Tak to beru jako, že se toho i trochu bojím. A co vnímám pozitivně, že prostě fakt jsme si pomohli jedna druhé v tom těžkém období, že jsme na to nezůstali sami, kdybych neměla vnučku, tak sama nevím, jak úmrtí dcery zvládnou.*

T: Jaký faktor považujete za nejtěžší vzhledem k výchově své vnučky?

P3: *No, za nejtěžší fakt se bojím té puberty, jak jsem říkala. I když je mi 50, vnučka má 14 let, tak přece jenom ten generační rozdíl tam je. Mám strach z toho, abychom se neodcizili, mám strach z toho, aby mě nezačala vnímat jako někoho, kdo těm jejím pocitům nerozumí. Já sama jsem taková citlivá, mám i strach, abych já se z toho nesložila, že mě vnučka nebude potřebovat, to by mě hodně mrzelo, a to sama nevím, jak bych zvládla.*

T: Jaký faktor považujete za pozitivní vzhledem k výchově své vnučky?

P3: *No, za pozitivní, že ona je tady semnou, že já tady nejsem sama. Já vlastně ani partnera jsem nehledala po úmrtí manžela. Já mám tu vnučku, ona je celý můj život a jsme na sebe vázané, jako i kdyby tady zůstala do svých 50 roků, tak já bych byla šťastná, že tady nejsem sama.*

T: Prosím popište mi, jaké jsou vztahy mezi Vámi a vnučkou?

P3: *No, velmi úzké. My jsme na sobě závislé, já vnučku moc miluju. To víte, já mám strach, i když jde někam ven, musí mě říct kam jde a kdy se vrátí, hlídám to a kontrolujeme to. Mám fakt strach. Umřela jí ta mamka a já mam o ni velký strach a když se neozve, tak jí i čtyřikrát volám, ona mi nereaguje na tu smsku, tak se o ni fakt hodně bojím. Mám ji hodně ráda, vnučka je úžasná, semnou vychází krásně, máme pěkné ty večery a já jsem šťastná, mně to tak vyhovuje.*

T: S jakými problémy se ve vztahu s Vaší vnučkou potýkáte? Co bylo nejtěžší? Co naopak hodnotíte jako nejlepší?

P3: *Nejtěžší bylo určitě ten začátek, když ta mamka umřela, tak to my jsme plakali celé večery, to prostě bylo hodně těžké, a to jsme nevěděli, jak se máme nastavit. Já jsem si i nechala poradit a chodili jsme na terapii k paní psychologce, nebo kdo to byl. Já jsem i chvíli brala nějaké uklidňující léky, protože to bylo pro mě hodně těžké a než jsme se proplakali tím bolestným obdobím, tak to bylo hodně těžké. Potom teda, jak jsem i říkala, tak aby ta vnučka, ona je hodně citlivá, my to máme asi v rodině ty úzkostlivé věci, tak ona chce být nejlepší, nechce mě zklamat, chce být ve všem dobrá, chce být dokonalá, tak bylo těžké, aby se naučila, ona mi důvěřuje, ale aby se naučila svěřit i s něčím, co se jí stalo špatného, takže to bylo asi takové nejtěžší. A co bylo fajn, co hodnotím jako při té výchově, že si rozumíme a že fakt jako, já se nestydím já vnučce popovídám všechno, co mě celý den trápilo, co jsem měla za starosti i v práci a vnučka to chápe, ona mi vždycky říká, že jí to zajímá. Takže já v ní mám takovou vrbu a já ji všechno popovídám, co mě trápí.*

T: Jak vidíte Vaši budoucnost a budoucnost své vnučky?

***P3:** No, tak vidím ji společně, určitě. I kdyby si našla nějakého kluka a měli spolu rodinu, tak víte co, já bych byla úplně nejšťastnější, kdyby bydleli u mě, ať tady nejsem sama. To jako to by byla krásná velká rodina, a to je teda můj velký sen.*

T: Je ještě něco, co byste chtěla doplnit?

***P3:** Co bych chtěla doplnit no, ať jsme spolu tady ještě dlouhé roky. Je to těžké, ale my jsme se takto nějak srovnali, já jsem spokojená a doufám, že nám ta společná spokojenost vydrží ještě hodně dlouho.*